

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Br. 04/113

Datum: 16.12.2022

Na osnovu člana 92. stav 4. i članu 93. stav 4. Ustava Republike Kosovo, člana 8. Zakona br. 08/L-117 o Vladi Republike Kosovo, člana 4 Uredbe Br. 02/2021 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministarstava, izmenjene i dopunjene Uredbom br. 04/2021 i Uredbom br. 03/2022, u skladu sa članom 19 Pravilnika o radu Vlade Republike Kosovo Br. 09/2011, Vlada Republike Kosovo, na sednici održanoj 16. decembra 2022. godine, donela:

ODLUKU

1. Usvaja se koncept-dokument za mlade.
2. Ministarstvo kulture, omladine i sporta i druge nadležne institucije dužni su da sprovode ovu odluku, u skladu sa Pravilnikom o radu Vlade.
3. Odluka stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

Albin KURTI

Premijer Republike Kosovo

Dostavlja se:

- Zamenicima premijera
- Svim ministarstvima (ministrima)
- Generalnom sekretaru KP-a
- Arhivi Vlade

Koncept dokument o mladima

Republika e Kosovës

Republic of Kosovo-Republic of Kosovo

Qeveria-Vlada-Government

*Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit /Ministarstvo Kulture, Omladine i Sporta/ Ministry of
Culture, Youth and Sports*

KONCEPT DOKUMENT O MLADIMA

Pripremilo Ministarstvo kulture, omladine i sporta

oktobar, 2022

Sadržaj

Pregled koncept dokumenta	3
Uvod	6
Poglavlje 1: Definisane probleme	7
1.1 OPŠTI PREGLED PROBLEMA U SEKTORU MLADIH	7
Starosna grupa mladih na Kosovu	7
Učešće mladih	8
Međusektorski pristup mladima	9
Volonterizam	100
Hijerarhija omladinskih struktura	110
Finansiranje	144
Strategija za mlade na opštinskom nivou	154
1.2 ANALIZA I GLAVNE PREPREKE AKTUELNOG ZAKONODAVNOG OKVIRA	21
1.3 ALAT 15: ANALIZA POLITIKE ZA TRANSPOZICIJU EU ACTUIS	40
1.4 ALAT 18: PROVERA REGULATORNE KONKURENTNOSTI	433
Poglavlje 2: Ciljevi	Error! Bookmark not defined.8
Poglavlje 3: Opcije	49
OPCIJA 1: OPCIJA BEZ PROMENA	499
OPCIJA 2: OPCIJA ZA POBOLJŠANJE SPROVOĐENJA I IZVRŠENJA	499
OPCIJA 3: KOMBINACIJA ZAKONODAVNIH I POLITIČKIH PROMENA	50
Poglavlje 4: Identifikovanje i procena budućih uticaja opcija	57
4.1 Procena uticaja na mlade	Error! Bookmark not defined.8
Poglavlje 4.2: Izazovi sa prikupljanjem podataka	61
Poglavlje 5: Komunikacija i konsultacije	64
Poglavlje 6: Upoređivanje opcija	64
Poglavlje 6.1: Planovi sprovođenja za različite opcije	
Poglavlje 6.2: Tabela upoređivanja sa sve tri opcije	83
Poglavlje 7: Zaključci i sledeći koraci	82
Poglavlje 7.1: Odredbe za monitoring i evaluaciju	86
Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskih uticaja	84
Aneks 2: Obrazac za procenu društvenih uticaja	87
Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu	94

Pregled koncept dokumenta

Opšte informacije	
Naslov	Koncept dokument o mladima
Odgovorno ministarstvo	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Department za mlade
Kontakt osoba	Vedat Jashari; vedat.jashari@rks-gov.net; 03820022525
GPRV	Lista koncept dokumenata za 2022.godinu; SOP
Strateški prioritet	Strategija za mlade 2019-2023, Strateški cilj 1: Mobilizovana omladina za učešće, predstavljanje i aktivno građanstvo; Specifični cilj 2: Konsolidacija zakonodavstva za mlade Program Vlade Kosova 2021-2025, 2.16.4 Osnaživanje svih mladih ljudi u ekonomskom i društvenom životu zemlje. Strateški i operativni plan 2022-2025, strateški pod-cilj 3.1 Konsolidacija zakonskog okvira za mlade; Operativni cilj 3.1.1 Izrada koncept-dokumenta za mlade

Odluka	
Ključno pitanje	Nedostatak osnaživanja i podsticajnog okruženja za mlade na Kosovu za aktivno učešće u svim sferama društva uz obezbeđivanje odgovarajućih kapaciteta i veština i neophodnih sredstava za učešće.
Pregled konsultacija	Početna faza izrade ovog koncept dokumenta uključivala je organizovanje 12 javnih sastanaka sa zainteresovanim stranama. Javni sastanci su održani lično i onlajn na osnovu dostupnosti zainteresovanih strana. Na ovim javnim sastancima glavni akteri su bili službenici za mlade iz opština, predstavnici DKOS-a u opštinama, centralne i lokalne omladinske NVO-i aktivne na Kosovu, članovi LOAC-a i Omladinskih Centara, učenici i studenti iz saveta učenika-studenata, srednjih škola i univerziteta. Koncept dokument je poslat na prethodne konsultacije 28. oktobra 2022. godine, sa rokom od tri dana, odnosno do 1. novembra 2022. godine. MKOS je primilo komentare o tehničkim pitanjima kao što je prevod od strane Koordinacionog Sekretarijata Vlade (KSV) koje su već shodno obrađene. Iz drugih javnih institucija nije bilo komentara. Koncept dokument je objavljen za javnu raspravu 3. novembra 2022. godine, sa rokom od 15 radnih dana do 23. novembra 2022. MKOS je primilo konstruktivne komentare od četiri organizacije/pojedinca iz oblasti omladinskog sektora i uputio je sve relevantne komentare.

Koncept dokument o mladima

	Dva od komentara dali su konzorcijumi omladinskih organizacija koji predstavljaju ukupno 30 nevladinih organizacija na Kosovu. Jedan od komentara bio je od opštinskog omladinskog zvaničnika angažovanog u DKOS-u. A četvrti komentar je bio od međunarodne organizacije aktivne na Kosovu. Pristigli komentari su se fokusirali na: finansiranje omladinskih aktivnosti i promociju volontiranja, neformalno obrazovanje i omladinske centre, regulisanje položaja opštinskog službenika za mlade, licenciranje omladinskog rada i ulogu i sastav omladinskih saveta. Ukupno, 22 suštinske intervencije su urađene u Koncept dokumentu kao rezultat procesa javnih konsultacija
Predložena opcija	Opcija 3: Kombinacija zakonodavnih i političkih mera

Glavni očekivani uticaji	
Uticaj na budžet	Primenjeno prema sadašnjeg limita budžeta.
Ekonomski uticaj	Novim nacionalnim zakonom o mladima, nacionalnom strategijom za mlade i nacionalnim telom za donošenje odluka o omladinskoj politici, razvoj i osnaživanje mladih, kao najveće starosne grupe u zemlji, biće usklađeni sa nacionalnom strategijom razvoja. Ovo ima direktne implikacije na obrazovanje, veštine i zapošljavanje mladih ljudi kroz efektivnu međusektorsku koordinaciju, kreiranje politike i raspodelu grantova. Konkretno, predložena promena zakona i politike će imati pozitivan efekat na opšti ekonomski razvoj zemlje pomažući mladima da utiču na donošenje odluka u svim sektorima na lokalnom i centralnom nivou. To će uticati na tržište rada sa povećanjem broja mladih ljudi sa ojačanim razvojem veština. Uvođenjem omladinskih radnika kao licenciranih radnika od strane vlade, razvoj zemlje će biti podržan kroz promociju neformalnog obrazovanja, volonterizma mladih, mobilnosti mladih i direktnog angažovanja mladih iz dijaspore.
Društveni uticaj	Dva najvažnija društvena uticaja predložene opcije su povećanje demokratskog učešća mladih u procesima donošenja odluka uz istovremeno promociju kulturne raznolikosti, rodne ravnopravnosti, društvene kohezije i inkluzije. Predložena opcija će takođe uticati na povećanje socijalnog dijaloga uvođenjem omladinskih radnika, reformom lokalnih i centralnih omladinskih saveta, pojačanom koordinacijom između javnih vlasti i efikasnijom raspodelom javnih sredstava na programe, mehanizme i organizacije za mlade. Pored toga, osnaživanje mladih i uvođenje mogućnosti za razvoj veština takođe će uticati na smanjenje siromaštva i nezaposlenosti.

Koncept dokument o mladima

Uticaj na životnu sredinu	Iako nema primarnog uticaja na životnu sredinu, može biti sekundarnih i tercijalnih efekata kroz povećano učešće mladih u hitnim pitanjima kao što su klimatske promene i održivost, i kroz volonterski rad mladih u klimatskim akcijama.
Međusektorski uticaj	Predložena opcija direktno utiče na fundamentalna prava mladih na Kosovu stvaranjem otvorenijih i pristupačnijih struktura za njih kroz zakonodavstvo, strateške dokumente i reformisano javno telo za donošenje odluka za omladinsku politiku i koordinaciju programa. Sa predloženim zakonskim izmenama, sposobnost mladih ljudi da direktno utiču na procese kreiranja politike na lokalnom i centralnom nivou će se povećati, a manje opterećenje administrativnim procedurama otvoriće put za lakše zasedanje. To će povećati efikasnost vlade u rešavanju međusektorskih pitanja koja utiču na živote mladih ljudi uključujući, ali ne ograničavajući se na obrazovanje, zapošljavanje, građansko učešće, zdravlje, sigurnost i migraciju. Pošto je cilj predložene opcije osnaživanje mladih i povećanje njihovog učešća u svim sferama života, važno je posmatrati ovo iz rodne perspektive. Istraživanja pokazuju da učešće muškaraca i žena, momaka i devojčica nije jednak. S tim u vezi, predložena opcija uključuje i osnaživanje mladih žena i devojaka u procesima učešća, sa posebnim fokusom na žene i devojke iz marginalizovanih grupa, u siromaštvu ili drugim teškim situacijama. Predložena opcija unosi intersekcionalnost u ovoj oblasti. U delu analize ovog koncept dokumenta, poseban fokus je na mlade koji žive u siromaštvu, marginalizovanih grupa i omladinu zajednica. Na osnovu ovog gledišta, predložena opcija takođe ima za cilj povećanje inkluzije za sve identifikovane grupe. Ovo će biti urađeno pružanjem posebnog neformalne edukacije kako bi se povećala njihova zapošljivost, obezbeđivanjem pristupa informacijama na lokalnim jezicima i podsticajima za NVO da uključe mlade iz ovih grupa. Ovaj koncept dokument je isključivo fokusiran na poboljšanje politika za mlade na Kosovu kako bi ih osnažio, povećao njihovo učešće u svim sferama života i povećao njihovu zapošljivost pružajući im relevantne veštine i mogućnosti. S tim u vezi, poglavlje o proceni uticaja koncept dokumenta pruža posebne informacije o Proceni Uticaja na Mlade.
Administrativna opterećenja za kompanije	Predložena opcija će direktno smanjiti administrativno opterećenje za mlade i omladinske NVO. Nove odredbe o uspostavljanju centralnih i lokalnih saveta, primeni na fondove i fond za mlade smanjuju trenutna administrativna opterećenja kroz jasne regulative i bolju koordinaciju.
Test za MSP	N/P

Naredni koraci	
Kratkoročni	- Formiranje radne grupe za izradu novog Zakona o mladima

Koncept dokument o mladima

	- Konsultacije sa relevantnim zainteresovanim stranama pre usvajanja zakona - Usvajanje zakona od strane vlade - Izrada administrativnih uputstava i usklađivanje sa novim Zakonom o mladima - Formiranje radne grupe za izradu Nacionalne strategije za mlade
Srednjoročni	- Naknadni koraci Nacionalne strategije za mlade do usvajanja i implementacije od strane svih relevantnih državnih organa - Saopštavanje javnosti o odredbama novog zakona u cilju podizanja svesti o značaju osnaživanja mladih - Prilagođene obuke za državne službenike svih nivoa za uključivanje mladih u procese donošenja odluka, promovisanje volonterizma i dalju saradnju sa mladima. - Obuke za omladinske organizacije i opštu omladinu o učešću javnosti - Uspostavljanje omladinskih struktura kao što su Nacionalni savet za mlade, Lokalni saveti mladih i Omladinski centri - Strukturna reforma u nacionalnom telu za donošenje odluka o omladinskoj politici za međuvladinu koordinaciju - Osnivanje Omladinskog fonda za međusektorsko javno finansiranje NVO od strane i za mlade ljude

Uvod

Slika 1: Tabela pregleda koncept dokumenta

Naslov	Koncept dokumenta o mladima
Odgovorno ministarstvo	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Department za mlade
Kontakt osoba	Vedat Jashari; vedat.jashari@rks-gov.net ; 03820022525
GPRV	Lista koncept dokumenata za 2022.godinu; Strateški i operativni plan 2022-2025, strateški pod-cilj 3.1 Konsolidacija zakonskog okvira za mlade; Operativni cilj 3.1.1 Izrada koncept-dokumenta za mlade
Strateški prioritet	Strategija za mlade 2019-2023, Strateški cilj 1: Mobilizovana omladina za učešće, predstavljanje i aktivno građanstvo; Specifični cilj 2: Konsolidacija zakonodavstva i strateškog okvira za mlade Program Vlade Kosova 2021-2025, 2.16.4 Osnaživanje svih mladih ljudi u ekonomskom i društvenom životu zemlje Strateški i operativni plan 2022-2025, strateški pod-cilj 3.1 Konsolidacija zakonskog okvira za mlade; Operativni cilj 3.1.1 Izrada koncept-dokumenta za mlade

Radna grupa	Vedat Jashari - Šef Divizije za razvoj omladinske politike u MKOS- predsedavajući; Dorotea Deshishku – Savetnica za spoljna pitanja u Kabinetu ministra MKOS-a; Onur Canhasi - Politički savetnik u Kabinetu ministra u MKOS; Feim Hoxha - Direktor Pravnog Departmana u MKOS; Brikena Mulliqi - Direktor Departmana za evropske integracije MKOS; Taibe Selmani - Direktor Divizije za finansije u MKOS; Osman Gashi - Predstavnik Kancelarije za informisanje MKOS-a; Albert Predstavnik Koordinacionog sekretarijata Vlade pri KP; Afërdita Jaha – Predstavnica MPNTI; Atifete Jakupaj - Predstavnica MFRT; Ylber Aliu - Predstavnik MFRT; Genc Mustafa – Službenik za mlade ; Vullnet Gusia - Omladinski predstavnik; Drita Dibrani - Omladinski predstavnik; Jelena Bulatović - Omladinski predstavnik; Senem Safçi - Spoljni ekspert; Michaela Ptáčková - Spoljni ekspert; Martina Garbuglia - Predstavnica Misije OEBS-a na Kosovu
Dodatne informacije	N/P

Poglavlje 1: Definisanje problema

Mladi na Kosovu statistički predstavljaju ogroman deo opšte populacije u poređenju sa drugim evropskim zemljama. Na osnovu poslednjeg popisa stanovništva održanog 2011. godine, podaci pokazuju da 19,3% ukupnog stanovništva pripada starosnoj grupi od 15-24 godine, koja je zakonski prihvaćena kao omladina na Kosovu¹. Kada se doda šire shvatanje mladih koje je prihvatila EU, starosna grupa od 15-30 godina je oko 47% opšte populacije². Međutim, važno je naglasiti da nedostatak najnovijih podataka o stanovništvu i sve veći broj migracija ostavljaju nejasne brojke o procentu mladih od 15-29 godina. Ipak, uprkos ovoj činjenici, Kosovo i dalje ostaje jedna od zemalja sa najvećom stopom nezaposlenosti mladih sa oko 48,60% za 2021. godinu, dok opšta stopa nezaposlenosti i dalje iznosi 29,30%³. Pored toga, tendencija migracije i dalje predstavlja izazov za zemlju. Pored stopa nezaposlenosti, evidentno je i da obrazovanje i obuka ne zadovoljavaju zahteve i potrebe tržišta rada, a veliki je i broj mladih koji ne pohađaju nijednu obrazovnu ustanovu ili ustanovu za obuku. Broj mladih koji nisu zaposleni ili pohađaju bilo kakvu edukaciju ili obuku (NEET) je oko 33,6% što je više od proseka u Evropskoj uniji⁴.

Uzimajući u obzir trenutno okruženje za mlade na Kosovu, Vlada smatra da je važno da sistematski intervenišu kako bi se rešili problemi i obezbedio bolji život za mlade. S tim u vezi, paralelno sa aktivnostima osnaživanja mladih koje sprovodi Vlada, Zakon br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju je identifikovan kao jedan od zakona koji treba da se ažurira na osnovu trenutnih potreba mladih na Kosovu i najnovijih trendova i najboljih praksi u ovoj oblasti. S tim u vezi, cilj Ministarstva omladine, kulture i

¹ Agencija za statistiku Kosova, 2022

² Mapiranje Omladinskih politika i identifikacija postojeće podrške i nedostataka u finansiranju omladinskih akcija na Zapadnom Balkanu - Izveštaj o Kosovu - RCC, 2021

³ Podaci Svetske banke, preuzeti sa: <https://tradingeconomics.com/kosovo/youth-unemployment-rate>

⁴ Mapiranje Postojećih politika zapošljavanja mladih sa posebnim fokusom na NEET, D+ Report, 2021

sporta (MOKS) je da se fokusira na participativni proces kreiranja politike i izmene postojećeg zakonodavstva tako što će se uhvatiti u koštac sa problemima u njegovoj srži i obezbediti održiva pravna i politička rešenja za omladine na Kosovu.

Na osnovu detaljnih konsultacija sa svim relevantnim akterima u sektoru mladih, osnovne procene zakonodavnog okvira za mlade i desk istraživanja o omladinskom sektoru, dole navedene oblasti su identifikovane kao prepreke za osnaživanje mladih na Kosovu. Ovaj koncept dokument pruža neophodne opcije za rešavanje dole navedenih pitanja.

1.1 OPŠTI PREGLED PROBLEMA U SEKTORU MLADIH

Starosna grupa mladih na Kosovu

Trenutno na osnovu člana 3 stav 1.1 Zakona br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju, starosna grupa mladih na Kosovu je određena od 15 do 24 godine, što za osnovu uzima definiciju Ujedinjenih nacija za mlade. Ova starosna grupa je ograničena u poređenju sa zemljama u regionu i primerima u EU gde se gornja granica kreće do 29 ili 30 godina. Pored toga, trenutna starosna kohorta takođe ostavlja značajan procenat mladih izvan struktura omladinske politike gde ne mogu biti deo omladinskih struktura na centralnom i lokalnom nivou, volontirati i osnivati omladinske organizacije među mnogim drugim problemima sa kojima se ovaj segment stanovništva suočava. U tom smislu, kao prvi korak, fokus zakonodavne promene je da se obezbedi najbolje rešenje za najprihvatljiviju i najodrživiju starosnu grupu na Kosovu. Štaviše, važno je fokusirati se na efekat starosne grupe na marginalizovane grupe ili članove zajednica kada se postavljaju margine. Pored neophodne promene starosne grupe, važno je naglasiti da sadašnji zakon ne daje održivu definiciju za mlade.

Učešće mladih

Član 13 stav 1 i 2 Zakona br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju je jedini članak posvećen učešću mladih u donošenju odluka. Međutim, sam član ne daje definiciju učešća mladih i stoga u oblastima politike ovaj termin ostaje nejasan. Ovaj član takođe ograničava oblasti učešća na obrazovanje, zapošljavanje, javno zdravlje, socijalna pitanja, kulturu i sport, građanstvo i demokratiju; i životna sredina, prostorno planiranje i ruralni razvoj. Neophodno je prvo navesti da će se učešće mladih u donošenju odluka prihvatiti kao sveobuhvatan pristup. Mladi na Kosovu imaju kapacitet i sposobnost, stoga treba da imaju i mogućnost da koriste postojeće mehanizme koji im omogućavaju da učestvuju u tim procesima.

Učešće kao takvo treba da bude eksplicitno povezano i sa centralnim i sa lokalnim nivoom. Trenutno zakonodavni okvir Kosova obezbeđuje mehanizme za učešće građana u procesima donošenja odluka, međutim ne postoji poseban fokus na učešće mladih. To dovodi do problema kao što su popunjavanje slobodnih mesta za učešće na javnim raspravama od strane punoletnih građana, podrivanje ideja mladih u temama koje se smatraju da nisu deo interesovanja mladih, kao i nedostatak svesti obe strane o uključivanju mladih u donošenje odluka i procesi kreiranja politike. Sredstva nisu jasno definisana niti postavljena. U tom smislu, važno je fokusirati se na terete koji onemogućavaju učešće mladih i na centralnom i na lokalnom nivou vlasti, i analizirati kako se aktuelne politike mogu dalje uskladiti sa potrebama mladih. Rešenja ovog problema treba da se fokusiraju na direktno učešće mladih na lokalnom i centralnom nivou, osnaživanje mladih da slobodno iznesu svoje ideje bez straha da će biti isključeni ili pogrešno shvaćeni i stvaranje više mogućnosti za mlade da učestvuju.

Prvi nivo učešća mladih je u obrazovnim institucijama. Škole su prvi korak mladih u kome se uče i daje im se prilika da učestvuju u donošenju odluka koje utiču na njih, njihove vršnjake i školsku zajednicu. Međutim, vidljivo je da nivoi učešća u školama nisu na zadovoljavajućem nivou. Istraživanja u ovoj oblasti pokazuju da problemi leže na obe strane. S jedne strane, školska uprava ne obezbeđuje znanje i svest o značaju učešća mladih u donošenju odluka i stoga ne ulaže u mehanizme i mogućnosti za mlade. Dok sa druge strane, mladi nemaju svest o svojim pravima i odgovornostima i stoga ne žele da učestvuju ili podignu svoj glas. Neki dobri primeri škola koje su uložile u stvaranje školskih Saveta u kojima su učenici zastupljeni pokazuju da učešće učenika u procesima donošenja odluka u školi vodi ka većoj efikasnosti. Međutim, problem se širi i na nedovoljno definisane uloge i odgovornosti Saveta u osnovnim i srednjim školama.

Drugi nivo učešća mladih je na nivou civilnog društva. Na osnovu Zakona br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladine organizacije; Uredba br. 13/2013 o Vladinoj pravnoj službi; Uredbom br. 05/2016 o Minimalnim standardima procesa javnih konsultacija i Administrativnim uputstvom br. 06/2018 o minimalnim standardima javnih konsultacija u opštinama, svaki građanin ima pravo da učestvuje u različitim procesima donošenja odluka, uključujući izradu politika i zakonodavnih delova, kao i odluke koje se donose na lokalnom nivou. Ovde su omladinske NVO i njihovo učešće u donošenju odluka i na lokalnom i na centralnom nivou vidljivo nisko. Postoji mnogo razloga za ovu problematiku, ali вреди pomenuti:

- Nedostatak svesti mladih o postojećim mehanizmima za učešće u donošenju odluka kako na lokalnom tako i na centralnom nivou;
- Nedostatak znanja omladinskih organizacija o uključivanju mladih u ovakve procese;
- Nedostatak komunikacije i koordinacije između centralnog i lokalnog nivoa i omladinskih organizacija o mogućnostima i/ili javnim sastancima;
- Nedostatak održivih mehanizama i kanala komunikacije.

Treći nivo učešća mladih regulisan je mehanizmima na centralnom i lokalnom nivou. Trenutno, učešće na lokalnom nivou omogućavaju Lokalni saveti omladinske akcije (LSOA) i Skupštine mladih koje su NVO-i, dok na centralnom nivou učešće mladih obezbeđuju Centralni savet omladinske akcije (CSOA) i Savet mladih Kosova (SMK) i Skupština Omladine Kosova kao dve nacionalne NVO. Problem sa učešćem mladih leži u neadekvatnom mandatu, pravima i odgovornostima svake od ovih struktura, dok u isto vreme nedostaje komunikacija između njih. Ostavljajući omladinske mehanizme na jednoj strani, važno je napomenuti da ni zvaničnici na centralnom ni lokalnom nivou nisu svesni značaja uključivanja mladih u te procese.

Pored gore navedenih problema, neophodno je i uključivanje mladih iz ruralnih sredina i mladih koji su deo marginalizovanih grupa sa posebnim fokusom na devojke i mlade žene. Ovo je takođe povezano sa obezbeđivanjem neophodnih sredstava mladima iz različitih zajednica, mladima sa ograničenim sposobnostima i mladima koji nemaju pristup informacijama. Radi suočavanja sa ovim problemom neophodni su validni podaci o broju tih grupa u opštinama. Nedostatak podataka takođe dovodi do isključenja takvih grupa.

Međusektorski pristup mladima

Trenutni zakonodavni okvir ne pruža međusektorski pristup sektoru mladih. Dok Strategija za mlade 2019-2023 ima za cilj da se bavi ovim pitanjem, ona se sprovodi na nivou Ministarstva kulture, omladine i sporta, dok politike i programe usmerene na mlade sprovode brojne druge javne vlasti na centralnom i lokalnom nivou. Izmenama i dopunama važećeg zakonodavstva i reformom nacionalnog tela za donošenje odluka o omladinskoj politici koje će služiti kao međusektorsko koordinaciono telo omogućiće drugim sektorima da

Koncept dokument o mladima

uključite mlade u svoje politike, trebalo bi obezbediti povoljniju situaciju za mlade. U tom smislu, neophodno je uključiti teme navedene u nastavku:

- Neformalna edukacija: važan faktor za profesionalni razvoj mladih ljudi na Kosovu, koji će imati za cilj da ih opremi neophodnim veštinama za ulazak na tržište rada. Sadašnji AU br. 05/2015 o neformalnom obrazovanju mladih stoga treba da bude izmenjen na osnovu zahteva koji proizilaze iz najboljih praksi u ovom koncept dokumentu nakon stupanja na snagu novog zakona o mladima. Istraživanja na terenu pokazuju da mladi ljudi iz različitih opština i različitih sredina takođe imaju različite potrebe za neformalnim obrazovanjem. Pored obuka MKOS-a i omladinskih NVO-a, važno je da Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija i SOO centri sarađuju i pružaju neformalno obrazovanje i/ili obuku o temama koje traže i mladi i tržište rada. Podaci iz konsultacija za ovaj koncept dokument pokazuju da mladi u većim opštinama traže obuku o digitalnim veštinama, dok mladima iz ruralnih područja još uvek nedostaje znanja o mekim veštinama i stoga nisu spremni da uđu na tržište rada.
- Zapošljavanje: da bi se povećalo zapošljavanje mladih na Kosovu, važna je jaka saradnja sa drugim ministarstvima i institucijama koje pomažu mladima da razviju veštine za ulazak na tržište rada. U tom smislu, važno je uključiti preporuke politike koje podižu svest i povećavaju zapošljivost mladih kroz ovaj koncept dokument. Pored toga, problemi proizilaze i iz činjenice da su rad sa nepunim radnim vremenom i termin 'omladinski radnici' veoma nejasni u kosovskom zakonodavnom okviru.
- Zdravlje: Promocija zdravog života i načina života mladih je veoma važna za njihovu budućnost. U tom smislu, zdravstveni sektor ne treba posmatrati kao sektor odvojen od osnaživanja i učešća mladih.
- Bezbednost: Uključivanje bezbednosti mladih u koncept dokument je takođe važno za osnaživanje mladih ljudi na Kosovu. Posebno obezbeđivanje neophodnih sredstava za učešće marginalizovanih grupa i njihovu bezbednost doneće korist sektoru.
- Kultura i sport: Kao važan deo učešća mladih u društvenom životu, jačanje udruživanja mladih u kulturi i omladini davanjem jasnijih koraka u koncept dokumentu.

Volonterizam

Trenutno, volonterizam je definisan Zakonom o omladinskom organizovanju i Administrativnim uputstvom br. 01/2016 o Volonterskom radu mladih definiše volonterski rad na Kosovu. Međutim, u ovom sektoru postoji mnogo problema koje treba rešiti.

Prvo, postojeća platforma o volonterizmu se ne koristi aktivno od strane svih zainteresovanih strana i nisu uspostavljeni kontrolni mehanizmi. Informacije prikupljene putem konsultacija pokazuju da značajan broj lokalnih NVO i drugih organizacija nije upoznat sa platformom i/ili u slučajevima kada su svesni da im nedostaje znanja o tome kako da registruju volontere. Osim toga, mladima nedostaje i znanje o evidentiranju svog volonterskog radnog vremena i mogućem korišćenju istog.

Drugo, AU br. 01/2016 o Volonterskom radu mladih je deo Zakona o osnaživanju mladih i ograničava volonterizam samo na mlade kao što je sada za starosnu grupu od 15 do 24 godine. To dovodi do problema u angažovanju građana starijih od 24 godine koji su nezaposleni, traže volonterski posao ili su stariji od 65 godina i penzionisani. Stoga, ograničenje dobrovoljnog rada samo sa volonterizmom mladih dovodi do daljih problema u registraciji volonterizma kao volonterskog rada na celom Kosovu.

Volonterski rad na Kosovu nije registrovan kao interšip i/ili radno iskustvo što stvara probleme kako za profesionalni razvoj tako i za zapošljivost mladih ljudi. Ovo je zbog činjenice da je Zakon br. 03/L-212 o

Radu ne definiše volonterski rad kao radno iskustvo. Pored toga, različite simulacije i/ili motivacije nisu deo sistema. Štaviše, nedostatak regulativa na opštinskom nivou o tome kako da se angažuju volonteri i proces volonterskog rada stvara dalje probleme za mlade. Ovo takođe dovodi do manjeg interesovanja mladih da se uključe u volonterski rad jer ne vide nikakvu korist od toga.

Hijerarhija omladinskih struktura

Sadašnja struktura omladinskih organizacija, hijerarhija, koordinacija i saradnja je problematično definisana Zakonom o osnaživanju mladih i podzakonskim aktima koji iz njega proizilaze. Pored toga, aspekti sastava, funkcionisanja, finansiranja, monitoringa i odgovornosti tih nivoa nisu deo zakona. Neophodna je potreba za reorganizacijom ovih struktura kako bi se mladi osnažili u političkom, društvenom, ekonomskom i kulturnom životu i ojačala komunikacija i koordinacija između različitih aktera. Preporuke ovog koncepta dokumenta treba da se odnose na ulogu, funkcionisanje, sastav, finansiranje, monitoring i odgovornost dole navedenih struktura:

- *Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Department za omladinu*
- *Opštinske direkcije za kulturu, omladinu i sport (DKOS) i Službenici za mlade*
- *Centralni savet omladinske akcije (CSOA)*
- *Lokalni saveti za omladinsku akciju (LSOA)*
- *Omladinski centri*
- *Omladinske organizacije*

Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Department za omladinu

Department za mlade u MKOS-u je najviši nivo hijerarhije koji je odgovoran za izradu nacrtu zakona o mladima, sprovođenje tih zakonskih akata, monitoring i evaluaciju sprovođenja, raspodelu sredstava za omladinske NVO. Ovaj departman ima za cilj osnaživanje mladih i stvaranje podsticajnog okruženja za njihov društveni i lični razvoj, stvaranje mogućnosti za unapređenje, razvoj i učešće mladih u aktivnom društvenom životu kao i pružanje jednakih usluga mladima, koji omogućavaju razvoj životnih veština i društvenih vrednosti, uvažavajući i individualne karakteristike mladih. Departman je tačnije odgovorno za:

- Sprovođenje Strategije za mlade 2019-2023, monitoring i evaluacija Strategije;
- Analiza stanja omladinskog sektora, uključujući relevantnu zakonsku regulativu, institucije, programe i aktivnosti;
- Identifikacija specifičnih grupa mladih i razvijanje programa koji će zadovoljiti njihove potrebe. Takve grupe mogu uključivati omladinu koja ne pohađa školu, nepismenu omladinu, nezaposlenu omladinu, povratnika izbeglice mladih, omladinu zavisnu od droge, omladinu sa samohranim roditeljom, omladinu sa malim pristupom sanitarnim i zdravstvenim ustanovama, ili mladi pod rizikom da dobiju bilo kakvu bolest i omladina iz manjina;
- Koordinacija i saradnja sa drugim upravnim departmanima, sa opštinama, sa drugim međunarodnim i vladinim agencijama, kao i sa nevladinim organizacijama u cilju unapređenja razvoja i koherentne i efikasne implementacije omladinskih politika i resursa u pitanjima koja se odnose na: obuku za posao i zanate usluge, sportske i rekreativne aktivnosti, regionalni i međunarodni programi razmene, zdravstvo i obrazovanje, kao i unapređenje mladih i ljudskih prava;

Koncept dokument o mladima

- Promocija formiranja omladinskih klubova, grupa i udruženja širom Kosova i u regionu i nadgleda njihov razvoj podsticanjem demokratskog donošenja odluka i širokog učešća i konsultacija na svim nivoima kao što su klubovi, grupe i udruženja;
- Podsticanje finansijske podrške i druge podrške omladinskom sektoru na Kosovu.

Prepreke sa kojima se susreću u okviru sadašnje strukture uključuju nedostatak politika i programa koji se bave pitanjima koja se tiču međusektorskih pitanja sa kojima se susreću mladi ljudi, nedostatak koordinacije između javnih vlasti uključujući ministarstva, agencije i opštine i nekoliko razvojnih šema finansiranja NVO od strane i za mlade sa direktnim uticaj na napredak mladih. Kada je u pitanju kreiranje nacionalne politike, suočavaju se sa poteškoćama u efikasnosti, koherentnosti, održivosti i inkluzivnosti politika koje su osmišljene u sektorskim institucijama koje ciljaju i utiču na mlade ljude.

Opštinske direkcije za kulturu, omladinu i sport (DKOS) i službenici za mlade

U većini opština, opštinske direkcije odgovorne za omladinu su takođe povezane sa sportom i kulturom i obavezne su da imaju službenika odgovornog za omladinu. Direkcije su odgovorne da obezbede ljudske i finansijske resurse za sprovođenje programa, aktivnosti i politika za mlade na lokalnom nivou u bliskoj saradnji sa LSOA. Pored toga, ove direkcije su odgovorne i za podršku Omladinskim centrima. S druge strane, službenici za mlade su odgovorni za dizajn, implementaciju, monitoring i evaluaciju omladinskih programa i aktivnosti.

Centralni Savet Omladinske Akcije (CSOA)

CSOA je centralni mehanizam koji ima savetodavnu ulogu za procese donošenja odluka koje su relevantne za mlade na Kosovu. To je volonterska organizacija omladinskih organizacija koje deluju na Kosovu. CSOA je savetodavna formacija za pitanja mladih, koja zastupa interese omladinskih organizacija pred institucijama centralne vlade i međunarodnim mehanizmima za mlade. MKOS je odgovoran za registraciju i finansiranje CSOA -a i takođe podržava organizaciju Skupštine CSOA -a. Trenutno CSOA ne funkcioniše aktivno i stoga dovodi do nezastupljenosti mladih na centralnom nivou.

Pored toga, postoji nedostatak saradnje koji pokazuje terensko istraživanje između CSOA i LSOA. Iako je CSOA odgovoran da podrži LSOA i pokrene pitanja sa opštinskog nivoa na centralni nivo, to se ne dešava u praksi.

Lokalni Saveti Omladinske Akcije (LSOA)

LSOA je savetodavna formacija omladinskih organizacija koje deluju na lokalnom nivou i zastupaju interese omladinskih organizacija i mladih u institucijama lokalne samouprave. Administrativno uputstvo br. 9/2010 za odgovornosti i procedure osnivanja i funkcionisanje saveta za omladinsku delatnost na Kosovu jasno navodi uloge i odgovornosti LSOA. To uglavnom uključuje:

- Zastupanje omladinskih organizacija opštine u kojoj deluju pred lokalnim institucijama;
- Rešavanje pitanja/problema mladih u opštini ispred opštinskih institucija i drugih javnih i privatnih organa i CSOA-a;
- Daju mišljenja i savete opštini za radnje koje moraju da preduzmu u vezi sa mladima;
- Izneti stavove za pravne dokumente i druge dokumente razvijene na opštinskom nivou u vezi sa mladima;
- Učestvuje u kreiranju, implementaciji i evaluaciji politika koje se odnose na mlade;

Koncept dokument o mladima

- Učestvuje i doprinosi izradi Plana akcije za mlade opština;
- Organizovati godišnju konferenciju mladih;
- Učestvuje i doprinosi izradi godišnjeg budžeta opštine;
- Planiranje volonterskog rada i aktivnosti mladih za godinu.

Kao što je jasno navedeno u AU, LSOA ima savetodavnu ulogu i stoga je njen mandat prilično ograničavajući. Terenski rad je pokazao da postoje određene prepreke sadašnjeg formiranja što dovodi do problema u funkcionisanju LSOA:

- Registracija LSOA kao NVO, okupljanjem 3 NVO na zajedničkoj bazi dovodi do određenih problema. Pre svega, male opštine sa samo jednom omladinskom NVO nisu u mogućnosti da registruju LSOA. Drugo, Zakon br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladinim organizacijama donosi mnogo novih obaveza za NVO, od kojih su neke potpisivanjem tri člana osnivanja za svaku odluku i isplatu. Pošto su LSOA volonterski organi, zadržavanje istih ljudi pod zadatim mandatom je problematično, pa praksa pokazuje da u slučajevima kada jedan od osnivača odustane, LSOA postaje nefunkcionalan do izbora trećeg člana.
- Pošto su LSOA-i registrovani kao NVO, Zakon br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladinim organizacijama daje im pravo da apliciraju za finansiranje, sprovode projekte i angažuju projektne osoblje. Što je u suprotnosti sa Administrativnim uputstvom br. 9/2010 o odgovornostima i procedurama osnivanja i funkcionisanja saveta za omladinsku delatnost koji postavlja LSOA kao samo savetodavna tela.
- Ne postoji mehanizam za praćenje izbornog postupka, funkcionisanja i sprovođenja mandata. Istraživanja na terenu postavljaju problematiku politizacije LSOA tokom izbornih procesa, a ne fer i transparentnih izbornih procesa. Dok sa druge strane, tokom dvogodišnjeg mandata ne postoji mehanizam koji prati sprovođenje aktivnosti od strane LSOA i efekat.
- Potrebno je finansiranje LSOA -a za funkcionalizaciju i rad institucije. Trenutno je opština odgovorna da obezbedi finansiranje, međutim ono što se dešava u praksi je da opština distribuira sredstva omladinskim NVO preko LSOA, što ni u kom slučaju nije pod mandatom LSOA.
- Zastupljenost mladih iz ruralnih područja, mladih sa ograničenim sposobnostima, mladih iz zajednica i drugih marginalizovanih grupa nije obezbeđena trenutnom AU.

Omladinski centri

Omladinski centri su funkcionalni prostori za razvoj i realizaciju različitih omladinskih aktivnosti u okviru određene opštine. Opštine su odgovorne da obezbede neophodna sredstva za Omladinske centre koja su potrebna za komunalnu potrošnju. Pored toga, opštine su takođe odgovorne da obezbede javni prostor za korišćenje Omladinskog centra. Omladinski centri se aktiviraju kada lokalna NVO podnese zahtev za licenciranje Centra i to prihvati opština. Da bi se ovaj proces zaokružio, opština putem javnog poziva vrši selekciju NVO koje uđu u uži izbor, a nakon toga, u bliskoj saradnji sa LSOA, bira se NVO koja će upravljati Omladinskim centrom.

Terensko istraživanje putem konsultacija pokazuje da je u praksi ova struktura prilično problematična. Prvo, izborna procedura nije dobro definisana i, u mnogim slučajevima, zainteresovane strane tvrde da proces nije fer i transparentan. Pored toga, većinu vremena odabrana NVO vidi upravljanje Omladinskim centrom kao implementaciju projekta i kada se završi mandat i otvore novi izbori, nema održivosti rada Omladinskog centra.

Koncept dokument o mladima

Drugo, pošto opštinama nedostaje posebna budžetska linija za mlade (pod-kod), u većini slučajeva finansiranje omladinskih centara nije prioritet za njih. U većini opština na Kosovu omladinski centri nisu aktivni zbog problema sa finansiranjem.

Na kraju, uključivanje mladih iz ruralnih područja, mladih sa ograničenim sposobnostima, mladih iz zajednica ili drugih marginalizovanih grupa nije deo AU.

Omladinske organizacije

Na osnovu Zakona br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju, omladinske organizacije su definisane kao organizacije koje osnivaju mladi. Na jedan način, neophodno je imati posebnu definiciju za NVO kojima upravljaju mladi, ali sa druge strane ova definicija nije donela predviđene ciljeve. Istraživanja na terenu pokazuju da se omladinske organizacije ne tretiraju drugačije od ostalih nevladinih organizacija. Tačnije, uvođenje pojma omladinske NVO ne pruža nikakvu korist mladima.

Ovo takođe donosi probleme u finansiranju. U mnogim slučajevima omladinske organizacije kojima mladi direktno upravljaju nemaju kapacitete da apliciraju za sredstva i da se pridržavaju pravila i propisa koji proizilaze iz Zakona br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladine organizacije. Stoga omladinske organizacije više pate od nedostatka finansijskih sredstava u poređenju sa drugim NVO.

Kosovski Savet učenika i Saveti učenika u svakoj školi

Savet učenika Kosova je savet koji predstavlja sve učenike srednjih škola na Kosovu i članovi ovog saveta su predstavnici saveta učenika svake više srednje škole. Cilj saveta učenika je zaštita interesa učenika i saradnja sa zvaničnicima, roditeljima i profesorima za dobrobit celokupnog obrazovnog sistema.

Pored studentskih saveta, univerziteti imaju i studentske unije osnovane sa ciljem da uključe mlade u različite procese donošenja odluka na nivou univerziteta. Postupak za osnivanje ovih sindikata regulisan je Administrativnim uputstvom br. 16/2015 o osnivanju i funkcionisanju Unije studenata Republike Kosovo.

Finansiranje

Finansiranje LSOA, omladinskih centara i omladinskih nevladinih organizacija je veoma važno za održivost omladinskog sektora, međutim postoje određeni problemi koje treba adresirati. Fokus ovog koncept dokumenta treba da bude na finansijskim resursima dostupnim na opštinskom nivou i finansiranju koje MKOS obezbeđuje kao pod-grant za omladinske NVO. U tom smislu, pitanja koja treba rešiti su navedena u nastavku:

- Trenutno se budžet od Ministarstva finansija dodeljuje opštinama unutar koda budžeta koji u nekim opštinama glasi 'kultura, omladina i sport', 'obrazovanje, kultura i omladina' ili 'zdravlje, kultura i mladi'. Ovo stvara probleme kada budžet mora da bude odvojen od strane opštine za omladinski sektor, gde u mnogim slučajevima dodeljeni novac nije dobro definisan ili dovoljan za mlade.
- Pored navedenih problema, izazovi postoje i sa monitoringom i izveštavanjem o sredstvima koja su dodeljena nevladinim organizacijama. Trenutno, nedostatak odgovarajućeg M&E i na centralnom i na lokalnom nivou dovodi do nenamerne alokacije sredstava, jer postoji nedostatak

podataka o efikasnosti takvih sredstava iz prethodnih rundi. Pod-grantovi koje MKOS dodeljuje omladinskim nevladinim organizacijama zahtevaju bolju koordinaciju, proces, monitoring, izveštavanje i nivoe odgovornosti.

- Na kraju, nedostatak posebnog fonda za mlade koji ima međusektorski pristup ostavlja mnoga područja u nedostatku resursa i stoga se mnoge aktivnosti za mlade ne sprovode. S obzirom da mnoge institucije na centralnom nivou izdvajaju sredstva za omladinske mehanizme NVO-e u omladinskom sektoru, nekoordinisana alokacija sredstava može dovesti do toga da ciljne grupe, sektori i lokaliteti budu nenamerno izostavljeni u naporima za razvoj mladih

Strategija za mlade na opštinskom nivou

Ne postoji potreba za posebnom strategijom na opštinskom nivou za mlade. Međutim, analiziranje različitih modaliteta u kojima opštine kreiraju srednjoročne akcione planove za mlade je važno za rešavanje problema na lokalnom nivou.

Na opštinskom nivou, godišnji planovi ili programi za mlade su radni dokumenti koje obezbeđuju neke od opština. Međutim, istraživanja sa terena jasno pokazuju da većini opština, posebno onih koje nemaju službenike za mlade, nedostaju strategije za mlade.

Pored gore navedenih potkategorija, postoje i drugi problemi omladinskog sektora na Kosovu koji su vredni pomena u Koncept dokumentu. Prvi je povezan sa trenutnim odlivom mozgova. Ova trend je prisutna u svim zemljama Zapadnog Balkana zbog visoke stope nezaposlenosti i nedostatka perspektive za mlade. S tim u vezi, ovaj koncept dokument ovo uzima kao osnovu prilikom predlaganja rešenja za probleme sektora. Drugo, uključivanje mladih iz ruralnih područja je važan deo inkluzivnih i održivih sistema. Istraživanja na terenu putem konsultacija su pokazala da mladi iz ruralnih sredina nisu deo mehanizama koji su mladi iz urbanih sredina, te su stoga isključeni iz mnogih mogućnosti. Treće, važno je naglasiti da nedostatak komunikacije i koordinacije između službenika za mlade iz opština dovodi do ponavljanja problema koji su se mogli izbeći da je postojala bolja komunikacija. Četvrto, mladima iz zajednica nedostaje više informacija u poređenju sa mladima iz većine. To je zbog jezičke barijere. Zakoni se prevode na lokalne jezike kada ih usvoji Vlada. Međutim, uključivanje mladih iz zajednica u procese kreiranja politike i na centralnom i na lokalnom nivou je onemogućeno zbog jezičke barijere tih grupa. Na kraju, ali ne i najmanje važno, postoji važno pitanje svesti naspram poverenja među mladima na Kosovu. Istraživanja pokazuju da značajan broj mladih nema znanja o postojećim mehanizmima i alatima za učešće. Štaviše, još jedan važan procenat takođe ne veruje institucijama i stoga nije voljan da bude deo tih procesa.

Koncept dokument o mladima

Slika 2: Relevantni politički dokumenti, zakoni i podzakonski akti

Dokument politike, zakon ili podzakonski akt	Link na dokument politike ili planski dokument na onlajn i na pravne akte u Službenom listu	Državna(e) institucija(e) odgovorna(e) za implementaciju	Uloga i dužnosti institucije (a)
Zakon br. 03/L- 145 o omladinskom organizovanju	https://ezk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2654	Ministarstvo kulture, omladine i sporta	Ministarstvo kulture, omladine i sporta Ovaj zakon ima za cilj da osnaži mlade na Kosovu da budu deo procesa donošenja odluka na svim nivoima i bez ikakve diskriminacije. Pruža informacije o odgovornostima centralne i lokalne vlasti prema mladima i omladinskim organizacijama. Pored toga, zakon predviđa odredbe o volonterskom radu, neformalnom obrazovanju i uputstva o licenciranju omladinskih centara. MKOS je odgovoran za monitoring i sprovođenje zakona, izradu podzakonskih akata koji proizilaze iz zakona i njihovu primenu.
Zakon br. 05/I-090 o sponzorisanju u oblasti kulture, omladine i sporta	https://ezk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=13271	Ministarstvo kulture, omladine i sporta	Ovim zakonom se uređuje finansijska i materijalna podrška kulturnih, omladinskih i sportskih aktivnosti, putem sponzorisanja i reklame Ima za cilj podršku i promociju aktivnosti u oblasti kulture, omladine i sporta.. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.
Strategija za mlade 2019-2023	https://www.mkrs-ks.org/repository/docs/Strategy_for_Youth_2019-2023.pdf	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, i sve opštine	Strategija za mlade ima za cilj povećanje mobilizacije mladih za učešće, predstavljanje i aktivno građanstvo; obezbeđivanje veština i priprema mladih za tržište rada; stvaranje zdravog i bezbednog okruženja za mlade. MKOS je odgovoran za povećanje saradnje sa relevantnim akterima i implementaciju Strategije. Pored toga, opštine su takođe odgovorne za sprovođenje Strategije.
Administrativno uputstvo br. 01/2016 o	https://ezk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=15172	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, i sve opštine	Ova AU reguliše prava, obaveze i procedure u vezi sa volonterskom radom mladih i Komitet za volonterski rad na Kosovu.

Koncept dokument o mladima

Volonterskom radu mladih			Ministarstvo je odgovorno za povećanje saradnje sa zainteresovanim stranama i sprovođenje administrativnog uputstva. Opštine su takođe pojedinačno odgovorne za sprovođenje AU.
Administrativno uputstvo br. 04/2015 o neformalnom obrazovanju mladih	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=15165	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, sve opštine, Nacionalna autoritet za kvalifikacije	Ova AU je fokusirana na pružanje neformalnog obrazovanja za mlade kako bi ih osnažila i podržala u učešću u kreiranju politike. Ministarstvo i opštine su odgovorni za implementaciju AU i identifikaciju potreba za neformalnim obrazovanjem. NAK je odgovoran za procedure akreditacije.
Administrativno uputstvo br. 11/2010 za licenciranje omladinskih centara	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7897	Opštine	Ova AU pruža informacije o procesu licenciranja Omladinskih centara. Opštine su odgovorne za koordinaciju procesa, selekciju i licenciranje.
Administrativno uputstvo br. 9/2010 o odgovornostima i procedurama za osnivanje i funkcionisanje saveta za omladinske delatnosti na Kosovu.	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7899	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, i sve opštine	Ova AU reguliše osnivanje, funkcionisanje i registracione forme Saveta za omladinsku akciju na Kosovu. Njime se ovo reguliše i za Centralni savet omladinske akcije i za Lokalnu omladinsku akciju. Ministarstvo je odgovorno za uspostavljanje CSOA-a i dalje praćenje procesa funkcionalizacije LSOA-a u bliskoj saradnji sa opštinama.
Zakon br. 04/L -032- o preduniverzitetskom obrazovanju	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2770	Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija	Ovaj zakon reguliše preduniverzitetsko obrazovanje i obuku na Kosovu s obzirom na ISCED nivoe od 0 do 4 koji uključuje obrazovanje i obuku za decu i odrasle. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.

Koncept dokument o mladima

Zakon br. 04/L-037 o visokom obrazovanju	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2761	Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija	Ovaj zakon ima za cilj da stvori pravni osnov za regulisanje, funkcionisanje, finansiranje, obezbeđivanje kvaliteta visokog obrazovanja u skladu sa evropskim standardima kao i uloga države i društva u razvoju visokog obrazovanja u Republici Kosovo. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.
Administrativno uputstvo br. 16-2015 o uspostavljanju i funkcionisanju studentskih unija u Republici Kosovo	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=15229	Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija, Javni univerziteti.	Ova AU reguliše osnivanje i funkcionisanje Studentske unije na Kosovu (SURK). Ministarstvo i Javni univerziteti na Kosovu su odgovorni za sprovođenje i praćenje ovog AU.
Zakon br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladine organizacije	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2764	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Ovim zakonom se utvrđuju pravila o osnivanju, registraciji, funkcionisanju, suspenziji, gašenju, prestanku delovanja i brisanju iz registracije nevladinih organizacija u Republici Kosovu. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.
Vladina strategija za saradnju sa civilnim društvom 2019-2023	http://www.civikos.net/repository/docs/Strategy_Alb_815880.pdf	Kabinet premijera	Ova strategija ima za cilj da poveća učešće SCD u kreiranju politike, poboljša institucionalni i pravni okvir za finansiranje održivog razvoja programa i projekata SCD od javnog interesa; razvijaju prakse i procedure za ugovaranje SCD u pružanju javnih usluga; povećati volontiranje za programe od javnog interesa. Kabinet premijera je odgovorna za sprovođenje i praćenje Strategije.
Uredba (VRK) o minimalnim standardima za proces javne rasprave	https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Docs/Doc-58b819f98ec60.pdf	Kabinet premijera	Ova Uredba ima za cilj da promoviše i osigura proces javnih rasprava između javnih vlasti, zainteresovanih strana i javnosti, za inkluzivno učešće u procesu donošenja politika i donošenja odluka od javnog interesa i povećanje transparentnosti i odgovornosti javnih organa prema zainteresovanim stranama i javnosti.

Koncept dokument o mladima

			Kabinet premijera je odgovorna za sprovođenje i praćenje uredbe.
Zakon br. 03/L-040 o Lokalnoj samoupravi	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530	Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave	Ovaj zakon uspostavlja pravni osnov za održiv sistem lokalne samouprave na Kosovu . Daje detaljne informacije o sopstvenim, delegiranim i proširenim nadležnostima opština u cilju pružanja neophodnih usluga građanima. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.
Administrativno uputstvo (MALS) br. 06/2018 o Minimalnim standardima javnih rasprava u opštinama	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18425	Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave	Ovo Administrativno uputstvo ima za cilj da promoviše i obezbedi učešće građana i drugih zainteresovanih strana od strane lokalnih vlasti na lokalnom nivou u procesu donošenja politika i odlučivanja, da promoviše opštinsku transparentnost, kao i utiču na razvoj održivih politika od opšteg interesa. Ministarstvo je odgovorno za sprovođenje i praćenje AU.
Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2524	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Ovaj zakon reguliše okvire za planiranje, sprovođenje i praćenje javno finansiranje, uključujući izveštavanje i odgovornost javnih organa. Da bi se obezbedilo učešće šire javnosti u donošenju odluka, skupštine opština imaju zadatak da organizuju javna saslušanja za raspravu o godišnjem budžetu koji predlaže i priprema gradonačelnik. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.
Uredba br. 13/2013 o Vladinoj pravnoj službi	http://mei-ks.net/repository/docs/1. Rregullore Nr. 13-2013 per Sherbimin Ligjor Teveritar.pdf	Kabinet premijera	Ova uredba objedinjuje pokretanje, izradu, razmatranje i odobravanje akta vlade. Ova uredba predviđa neophodnost sprovođenja preliminarne konsultacija i javnih konsultacija za sve normative akte. Tačnije, član 10 postavlja kriterijume da se konsultacije odvijaju pre i tokom procesa izrade nacarta. Kabinet premijera je odgovorna za sprovođenje i praćenje uredbe.

Koncept dokument o mladima

Zakon br. 03/L-212 o Radu	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2735	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Ovaj zakon ima za cilj da reguliše prava i obaveze iz radnog odnosa, kako je definisano ovim Zakonom.. Ministarstvo je nadležno za sprovođenje i praćenje zakona.

1.2 ANALIZA I GLAVNE PREPREKE AKTUELNOG ZAKONODAVNOG OKVIRA

Zakon br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju

Zakon br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju je osnovni zakon koji reguliše omladinski sektor na Kosovu. Zakon se fokusira na osnaživanje mladih da budu deo procesa donošenja odluka na svim nivoima i bez ikakve diskriminacije. Pored toga, pruža informacije o ulogama i odgovornostima centralnih i lokalnih institucija i omladinskih organizacija

Kada se analizira zakon, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Ovaj zakon se fokusira na osnaživanje mladih kako bi uzeli veće učešće u procesima donošenja odluka, dok postoje druge oblasti koje treba da budu deo zakona. Postoji nedostatak regulative za hijerarhiju tih struktura; linije monitoringa, evaluacije, odgovornosti i učenja;
- Omladinske organizacije se definišu kao organizacije osnovane u skladu sa važećim zakonodavstvom u kojima većina članova čine mladi; dok ova definicija nije deo Zakona br. 06/L-043 o slobodi udruživanja u nevladine organizacije. Važno je da pojam omladinskih organizacija uđe u zakonodavni okvir i da se unesu detalji o pravima i odgovornostima kako bi se ojačala njihova uloga;
- Član 1. stav 1.9. Zakona daje definiciju volonterskog rada mladih uz korišćenje pojma 'nagrada'. Ne postoji definicija 'nagrade' jer volonterski rad ne obezbeđuje novčanu nadoknadu;
- Pored tog stava u definiciji volonterskog rada nalazi se i rečenica u kojoj se tvrdi da mu se '...priznaje kao radni staž od strane Opštinske direkcije za kulturu, omladinu i sport', dok je i ova rečenica u suprotnosti sa Zakonom o radu koji ne predviđa da se volonterski rad evidentira kao radno iskustvo;
- Član 6 o nadležnostima centralnih vladinih organa uključuje izradu politika, razvoj programa za mlade, volonterski rad, prikupljanje podataka o mladima, razvoj kapaciteta, programe razmene mladih, uključivanje marginalizovanih grupa i obezbeđeno učešće mladih. Oblasti koje su ovde navedene nisu sve pokrivene postojećim podzakonskim aktima. Pored toga, oblast će biti proširena;
- Član 7 o nadležnostima opštinskih organa uključuje obezbeđivanje resursa za sprovođenje programa za mlade, što zahteva više definicije i detalja o procesu. Pored toga, isti član uključuje konsultacije za lokalne politike koje preciziraju samo politike za mlade ostavljajući mlade van drugih sektora. Na kraju, ovaj član uključuje informacije o licenciranju omladinskih centara koje su dalje proširene administrativnim uputstvom;
- Član 14. stav 9. o volonterskom radu je u suprotnosti sa Zakonom o radu. Pored toga, diskutovaće se o daljoj odluci o povezivanju AU o volonterizmu sa zakonom o mladima jer se time takođe postavlja starosna granica za volonterski rad;
- Član 15 o neformalnom obrazovanju, ne bi trebalo da bude ograničen samo na obuku od strane MKOS-a, raspravljaće se o mogućim idejama povezivanja sa SOO i dalje sa Agencijom za zapošljavanje.

Zakon br. 05/L-090 o sponzorisanju u oblasti kulture, omladine i sporta

Zakon br. 05/L-090 reguliše finansijsku i materijalnu podršku kulturnih, omladinskih i sportskih aktivnosti kroz sponzorstva i reklame. Ima za cilj podršku i promociju aktivnosti u oblasti kulture, omladine i sporta. MKOS je odgovorno za sprovođenje i praćenje zakona.

Izazovi u implementaciji i praćenju uključuju nisku informisanost javnosti o zakonu u oblasti mladih, gde je velika većina sponzorstava i donacija u oblasti sporta i kulture, , kao i nedostatak podataka i informacija o obimu sponzorstava u omladinskom sektoru.

Administrativno uputstvo br. 01/2016 o Volonterskom radu mladih

Ova AU reguliše prava, obaveze i procedure u vezi sa volonterskom radom mladih i Komisijom za volonterski rad na Kosovu.

Kada analizirate AU, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje`:

- Pojam 'omladinskog volonterskog rada' ograničava volonterstvo na starosnu grupu od 15-24 godine koja zahteva pažnju na osnovu potreba sa terena;
- Član 3 o pravima i obavezama organizatora volonmterskog rada zahteva bolje regulisanje ove oblasti. Pitanja kao što su kakva ugovorna obaveza može biti (član 6), da li je dobro regulisano angažovanje volontera kod svih provajdera, da li su oni nadoknađeni, da li su sati obračunati i registrovani (član 5 i 7) treba da se odrede;
- Član 4 o pravima i obavezama volontera takođe zahteva dalje detalje i objašnjenja;

Administrativno uputstvo br. 04/2015 o neformalnom obrazovanju mladih

Ovo AU je fokusirana na pružanje neformalnog obrazovanja za mlade kako bi ih osnažila i podržala u učešću u kreiranju politike.

Kada analizirate AU, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Član 4 AU postavlja oblasti za neformalno obrazovanje. Na osnovu informacija dobijenih sa konsultativnih sastanaka, oblasti neformalnog obrazovanja treba proširiti, a istovremeno treba uzeti u obzir potrebe i interese različitih grupa mladih;
- AU pruža mogućnost pružaocima da se prijave preko projekata, međutim ne postoji veza sa SOO. Ovaj članak daje ideju javnog poziva i projektne ponude neformalnog obrazovanja, ali bi uključivanje SOO institucija trebalo da bude moguće.

Administrativno uputstvo br. 11/2010 za licenciranje omladinskih centara

Ovo AU pruža informacije o procedurama za licenciranje Omladinskih centara od strane opština.

Kada analizirate AU, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

Koncept dokument o mladima

- Ideja da programi za mlade budu deo opštinske strategije za mlade, srednjoročno planiranje umesto šestomesečnog (kratkoročnog) može doneti veću održivost;
- Licenca se daje jednoj NVO, dok opština može licencirati više od jednog omladinskog centra, ali nije u obavezi da obezbedi održivost drugog, omladinski centri mogu imati ogranke u različitim delovima. Neophodno je proširiti ovo kako bi se uključila ruralna područja.

Administrativno uputstvo br. 9/2010 o odgovornostima i procedurama za osnivanje i funkcionisanje saveta za omladinske delatnosti na Kosovu.

Ovo AU reguliše osnivanje, funkcionisanje i registracione forme Saveta za omladinsku akciju na Kosovu. Njime se ovo reguliše i za Centralni savet omladinske akcije i za lokalne savete omladinske akcije. I istraživanja putem konsultacija i desk istraživanja jasno pokazuju da trenutna organizacija tih struktura nije efikasna. Stoga su rešenja zasnovana na najboljim praksama uključena u odeljak o opcijama ovog koncept dokumenta.

Zakon br. 04/L -032- 2011 o preduniverzitetskom obrazovanju

Ovaj zakon reguliše preduniverzitetsko obrazovanje i obuku na Kosovu s obzirom na ISCED nivoe od 0 do 4 koji uključuje obrazovanje i obuku za decu i odrasle

Kada se analizira zakon, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Član 18. o Savetu učenika utvrđuje kriterijume za osnivanje saveta učenika u kojima se tajnim glasanjem bira po jedan predstavnik svakog odeljenja svake godine. Njegovo funkcionisanje uključuje unapređenje okruženja za učenje, uslova rada i interesa koji se odnose na zdravlje, bezbednost i dobrobit učenika i predstavljanje u upravnom odboru. Jedan predstavnik je u sastavu Saveta roditelja i Upravnog odbora škole;
- Da bi se obezbedilo višestruko upravljanje pružanjem obrazovanja, škole na nivou ISCED 3 i 4 treba da uspostave upravni odbor koji se, pored ostalih zainteresovanih strana, sastoji od jednog predstavnika učenika. Kada škole imaju više od 1000 učenika, broj članova bi trebalo da se poveća za jednog u svakoj kategoriji, uključujući i predstavnike učenika. Predstavnike studenata predlaže savet učenika, savetodavno telo koje osniva Upravni odbor;

U tom smislu, treba proceniti modalitete uključivanja saveta učenika na opštinskom nivou kroz LSOA.

Zakon br. 04/L-037 o visokom obrazovanju

Ovaj zakon ima za cilj stvaranje pravne osnove za regulisanje, funkcionisanje, finansiranje, obezbeđivanje kvaliteta visokog obrazovanja u skladu sa evropskim standardima, kao i ulogu države i društva u razvoju visokog obrazovanja u Republici Kosovo.

Koncept dokument o mladima

Kada se analizira zakon, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Član 23 o studentskom organizovanju daje pravo studentima da osnuju jednu ili više organizacija koje predstavljaju studente i koje doprinose ispunjavanju društvenih, kulturnih i akademskih uslova i zabavi studenata;
- Član 23. stav 2. predviđa da javni nosioci visokog obrazovanja finansijski doprinose osnivanju studentskih organizacija, uključujući, u odgovarajućim slučajevima, kapitalne i tekuće troškove za prostorije i životnu sredinu;

U tom smislu, treba proceniti modalitete uključivanja studentskih unija na opštinskom nivou kroz LSOA.

Administrativno uputstvo br. 16/2015 o osnivanju i funkcionisanju Unije studenata Republike Kosovo.

Ovo AU reguliše osnivanje i funkcionisanje Studentske unije na Kosovu (USRK).

Kada analizirate AU, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Na osnovu postojeće AU, USRK je nezavisan u organizovanju izbora i upravljanju svojim finansijama, a organizaciona struktura je dobro definisana unutar AU sa detaljima o pravima i obavezama na svakom nivou.

Zakon br. 03/L-040 o Lokalnoj samoupravi

Ovaj zakon uspostavlja pravni osnov za održiv sistem lokalne samouprave na Kosovu. Daje detaljne informacije o sopstvenim, delegiranim i proširenim nadležnostima opština u cilju pružanja neophodnih usluga građanima.

Kada se analizira zakon, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Poglavlje IX zakona je posebno fokusirano na direktnu demokratiju i učešće građana i obavezuje opštine da održe najmanje dva javna sastanka tokom godine;
- Član 73. se posebno fokusira na osnivanje konsultativnih odbora za učešće građana u donošenju odluka. Uključuje građane i nevladine organizacije.

Administrativno uputstvo (MALS) br. 06/2018 o Minimalnim standardima javnih rasprava u opštinama

Koncept dokument o mladima

Ovo Administrativno uputstvo ima za cilj da promoviše i obezbedi učešće građana i drugih zainteresovanih strana od strane lokalnih vlasti na lokalnom nivou u procesu donošenja politika i odlučivanja, da promoviše opštinsku transparentnost, kao i da utiču na razvoj održivih politika od opšteg interesa.

Kada se analizira zakon, postoje određene oblasti kojima treba posvetiti više pažnje:

- Član 5 AU obavezuje opštine da u ranoj fazi postavljaju inicijative za politiku na svoju veb stranicu, da pruže neophodne informacije građanima za komentarisanje, obezbede potrebno vreme i povratne informacije;
- Član 6 navodi da se nacrt godišnjeg plana, nacrt budžeta, srednjoročni budžetski okvir, svi nacrti prostornih planova, svaki drugi dokument koji se smatra važnim za javni interes treba javno konsultovati;
- U članu 7 se navodi da su nacrt statuta opštine, nacrt opštinskog akta i drugi sektorski zakoni takođe su predmet konsultacija;
- Član 10 predviđa sve potrebne oblike organizacije konsultacija;
- Član 14 zakona daje informacije o identifikaciji zainteresovanih strana od strane opštine gde je to neophodna tačka gde LSOA-i mogu da intervenišu u uključivanju mladih;
- Ovo je relevantno i za član 19, uključivanje zainteresovanih strana u radne grupe koje se vrši putem javnog poziva.

Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama

Ovaj zakon reguliše okvire za planiranje, sprovođenje i monitoring javnog finansiranja, uključujući izveštavanje i odgovornost javnih organa. Da bi se obezbedilo učešće šire javnosti u donošenju odluka, skupštine opština treba da organizuju javna saslušanja za raspravu o godišnjem budžetu koji predlaže i priprema opština.

Uredba (VRK) br.05/2016 o minimalnim standardima za proces javne rasprave

Ova Uredba ima za cilj da promoviše i obezbedi proces javnih konsultacija između javnih organa, zainteresovanih strana i javnosti, za inkluzivno učešće u procesu donošenja politika i donošenja odluka od javnog interesa i povećanje transparentnosti i odgovornosti javnih organa prema zainteresovanim stranama i javnosti.

Slika 3: Stablo problema koje predstavlja glavni problem, njegove uzroke i efekte

Efeki	1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-odraslih 1.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike 1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu
--------------	--

	2. Mladi nisu upoznati sa svojim pravima i obavezama, postojećim mehanizmima i metodama za učešće 2.1 Saveti učenika uopšte nisu efikasni 2.2 Mladi ne učestvuju jer nemaju informacije 2.3 Mladi i volonteri su ostali van 2.4 Omladinske NVO su isključene 2.5 Nema komuniciranja između struktura 3. Mnoge sfere društvenog života su prazne bez mladih ljudi 3.1 Mladi iz ruralnih područja, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica koji ne dobijaju neformalno obrazovanje na osnovu svojih potreba 3.2 SOO nije deo sistema 3.3 Mladi teško ulaze na tržište rada 4. Mladi nisu u mogućnosti da registruju volonterski rad 4.1 Volonterski rad nije u platformi 4.2 Mladi nisu u mogućnosti da dokažu svoj volonterski rad 4.3 Javnost koja nije voljna da pruža ili sprovodi volonterstvo 4.4 Omladina nema dovoljno informacija o prednostima volonterizma 5. CSOA nije aktivan; LSOA ne dobija podršku 6. LSOA funkcioniše kao NVO, a ne kao savetodavno telo 6.1 Nefunkcionalno u trenutku odlaska jednog člana 6.2 Sredstva alocirana samo za NVO-e 7. Omladinski centar radi samo na projektnim aktivnostima 7.1 Omladinski centri nefunkcionišu 8. Omladinske aktivnosti se ne sprovode 8.1 Omladinske aktivnosti su ostale nerealizovane 8.2 Efekat finansiranja nije primećen na terenu 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 10. Mladi iz ruralnih sredina, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica ostavljeni po strani 11. Opštine ponavljaju iste probleme zbog nedostatka komunikacije 12. Mladi iz zajednica nemaju dovoljno informacija i stoga ne mogu da učestvuju u omladinskim aktivnostima 13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju naspram nespremnosti da učestvuju
Osnovni problem	<i>Nedostatak osnaživanja i podsticajnog okruženja za mlade na Kosovu za aktivno učešće u svim sferama društva uz obezbeđivanje odgovarajućih kapaciteta i veština i neophodnih sredstava za učešće.</i>
Uzroci	1. Nedostatak odgovarajuće definicije o mladima 1.1. Važeći zakon postavlja ograničenja na definiciju mladih tako što uključuje samo građane od 15 do 24 godine 1.2 Važeći zakon postavlja osnovu i gornju granicu na teme politike u kojima mladi treba da učestvuju

	2. Učešće mladih je nejasno uključeno u zakon 2.1 Školski saveti kao prvi nivo učešća mladih nisu obuhvaćeni zakonom 2.2 Nedostatak adekvatne komunikacije između državnih institucija na centralnom i lokalnom nivou i omladinskih NVO i aktivista o procesima koji se odnose na mlade 2.3 Nedostatak znanja NVO-a o uključivanju mladih i volontera 2.4 Ne postoji odgovarajuća definicija omladinskih organizacija i njihove uloge 2.5 Nedostatak hijerarhije i odnosa između CSOA, LSOA, Omladinskih centara, Saveta učenika i Omladinskih organizacija 3. Nedostatak međusektorskog pristupa do mladim ljudima 3.1 Neformalno obrazovanje ograničeno na određene oblasti 3.2 Neodgovarajuća pravila za institucije koje mogu da obezbede neformalno obrazovanje 3.3 Omladinski radnici nisu deo zakona, niti postoji definicija 4. Volonterski rad koji nije obuhvaćen Zakonom o radu 4.1 Institucije i NVO nisu u obavezi da registruju volontere 4.2 Starosno ograničenje 4.3 Nedostatak znanja o volonterskom radu i njegovim prednostima 5. Mandat CSOA-a nije dobro definisan 6. Mandat LSOA, prava i odgovornosti, registracija, izbor nije dobro regulisan 6.1 Registrovanje LSOA-a kao NVO sa 3 omladinske NVO 6.2 Neodrživo finansiranje LSOA-a 7. Omladinskim centrima upravlja samo jedna NVO 7.1 Nedostatak finansiranja 8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Nedostatak strategije ili programa za mlade od strane opštine 10. Nema obaveze za uključivanje mladih iz ruralnih sredina, marginalizovanih grupa ili pripadnika zajednica u strukture 11. Nema komunikacije između službenika za mlade iz različitih opština 12. Nedostatak informacija na jezicima zajednica 13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih
--	--

Koncept dokument o mladima

Slika ispod prikazuje zainteresovane strane koje su identifikovane. Takođe pokazuje da li na njih utiču uzroci, posledice ili oboje. Pored toga, poslednja kolona u pregledu pokazuje kako na njih utiče. Poglavlje 5 pruža informacije o tome kako su ove zainteresovane strane konsultovane.

Slika 4: Pregled zainteresovanih strana u vezi sa definisanjem problema

Ime zainteresovane strane	Uzrok(i) sa kojima je zainteresovana strana povezana	Efekat(i) sa kojima je zainteresovana strana povezana	Način na koji je zainteresovana strana povezana sa ovim uzrokom(cima) ili efektom (ima)
Ministarstvo kulture, omladine i sporta	1. Nedostatak odgovarajuće definicije za mlade 1.1. Važeći zakon postavlja ograničenja na definiciju mladih tako što uključuje samo građane od 15 do 24 godine 1.2. Važeći zakon postavlja osnovu i gornju granicu na teme politike u kojima mladi treba da učestvuju 2. Učešće mladih je nejasno uključeno u zakon 2.1 Školski saveti kao prvi nivo učešća mladih nisu obuhvaćeni zakonom 2.2 Nedostatak adekvatne komunikacije između državnih institucija na centralnom i lokalnom nivou i omladinskih organizacija i aktivista o procesima 2.3 Nedostatak znanja NVO-a o uključivanju mladih i volontera 2.4 Ne postoji odgovarajuća definicija omladinskih organizacija i njihove uloge	10. Efikasnost politika i finansiranja nije viđena 13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	<u>Uzroci</u> 1. Ministarstvo je odgovorno za sprovođenje zakona, kašnjenja u izmenama i dopunama zakona dovode do uzroka. 2. Zakon nije izmenjen

	2.5 Nedostatak hijerarhije i odnosa između CSOA, LSOA, omladinskih centara, saveta učenika i omladinskih NVO-a 4. Volonterski rad koji nije obuhvaćen Zakonom o radu 4.1 Institucije i NVO nisu u obavezi da registruju volontere 4.2 Starosno ograničenje 4.3 Nedostatak znanja o volonterskom radu i njegovim benefitima 4.4 Šira javnost nije voljna da ponudi ili volontira 4.5 Omladina nema dovoljno informacija o prednostima volontizma 5. Mandat CSOA-a nije dobro definisan 6. Mandat LSOA, prava i odgovornosti, registracija, izbor nije dobro regulisan 6.1 Registrovanje LSOA-a kao NVO sa 3 omladinske NVO 6.2 Neodrživo finansiranje LSOA-a	4. Zakon nije izmenjen 5. AU nije izmenjen 6. AU nije izmenjen 7. AU nije izmenjen 12. Zakon nije izmenjen 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima Efekti 13. Ovo može dovesti do toga da politike u Ministarstvu budu nesveobuhvatne
--	--	---

Koncept dokument o mladima

	7. Omladinskim centrima upravlja samo jedna NVO O 7.1 Nedostatak finansiranja 12. Nema obaveze za uključivanje mladih iz ruralnih sredina, marginalizovanih grupa ili pripadnika zajednica u strukture 13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih		
Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija	3. Nedostatak međusektorskog pristupa do mladim ljudima 3.1 Neformalno obrazovanje ograničeno na određene oblasti 3.2 Neodgovarajuća pravila za institucije koje mogu da obezbede neformalno obrazovanje 3.3 Omladinski radnici nisu deo zakona, niti postoji definicija 14. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	<u>Uzroci</u> 3. Kašnjenje izmene Zakona o mladima dovelo je do kašnjenja izmene i dopune AU o neformalnom obrazovanju. MPNTI bi trebalo da bude u bližem kontaktu sa MKOS za neformalno obrazovanje mladih 14. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima
Ministarstvo za rad, finansije i transfere	3. Nedostatak međusektorskog pristupa do mladim ljudima 3.1 Neformalno obrazovanje ograničeno na određene oblasti	34. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	<u>Uzroci</u> 3. Zakon nije izmenjen i dopunjen

Koncept dokument o mladima

	3.2 Neodgovarajuća pravila za institucije koje mogu da obezbede obrazovanje 3.3 Omladinski radnici nisu deo zakona, niti postoji definicija 4. Volonterski rad koji nije obuhvaćen Zakonom o radu 8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih		4. Zakon o radu je u nadležnosti MRFT 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima
Ministarstvo unutrašnjih poslova	14. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	Uzroci 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima
Ministarstvo za administraciju i lokalne samouprave	9. Nedostatak strategije ili programa za mlade od strane opštine 12. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	12. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	Uzroci 9. Opštine nisu u obavezi da imaju Strategiju za mlade

Koncept dokument o mladima

				12. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima
Kabinet premijera/Kancelarija za dobro upravljanje	13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	<u>Uzroci</u> 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima	
Kabinet premijera/Kancelarija za zajednice	12. Nedostatak informacija na jezicima zajednica 13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	12. Mladi iz ruralnih sredina, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica ostavljeni po strani	<u>Uzroci</u> 12. Obavezivanje inicijativa mladih da budu inkluzivnije 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima	
Sve opštine na Kosovu	9. Nedostatak strategije ili programa za mlade od strane opštine 13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih	13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	<u>Uzroci</u> 9. Opštine i pored nepostojanja obaveza ne planiraju uvek omladinske aktivnosti 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima	
Opštinske direkcije za kulturu, omladinu i sport	12. Nema komunikacije između službenika za mlade		<u>Uzroci</u>	

Koncept dokument o mladima

	13. Nedostatak svesti naspram nedostatka poverenja mladih		12. Nije uspostavljen odgovarajući mehanizam komunikacije 13. Nedostatak transparentnosti, inkluzivnosti i komunikacije sa mladima
Opštinske direkcije za obrazovanje		12. Opštine ponavljaju isti problem	<u>Uzroci</u> N/P <u>Efekti</u> 12. Ne uče na greškama
Centralni savet omladinske akcije		1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-oдрасlih 1.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike 1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu 5.CSOA nije aktivan; LSOA ne dobija podršku 8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava	<u>Uzroci</u> N/P <u>Efekti</u> 1. CSOA nije u mogućnosti da uključuje mlade 5. Stvoreni su problemi sa mandatom 8. CSOA postaje nefunkcionalan

		8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 13. Mladi koji ne znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	9. CSOA nije u stanju da radi sistematski 13. CSOA nije u stanju da bude održiv
Lokalni savet omladinske akcije		1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-odraslih 1.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike 1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu 5. CSOA nije aktivan; LSOA ne dobija podršku 6. LSOA funkcioniše kao NVO, a ne kao savetodavno telo 6.1 Nefunkcionalno u trenutku odlaska jednog člana 6.2 Sredstva alocirana samo za NVO-e	<u>Uzroci</u> N/P <u>Efekti</u> 1. LSOA-i nisu u stanju da uključi mlade 5. Stvoreni su problemi sa mandatom 6. Stvoreni su problemi sa mandatom 8. LSOA postaje nefunkcionalan

		8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 13. Mladi koji znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	9. LSOA nije u stanju da radi sistematski 13. LSOA nije u stanju da bude održiv
Omladinski centri		1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-odraslih 11.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike 1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu 7. Omladinski centar koji radi na projektnim aktivnostima	<u>Uzroci</u> N/P <u>Efekti</u> 1. Omladinski centri nisu u stanju da uključi mlade 7. Stvoreni su problemi sa mandatom

		7.1 Omladinski centri nefunkcionalni 8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 13. Mladi koji znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	8. Omladinski centar postaje nefunkcionalan 9. Omladinski centar nije u stanju da radi sistematski 13. Omladinski centar nije u stanju da bude održiv
Omladinske NVO		1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-odraslih 1.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike 1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu	Uzroci N/P Efekti 1. Omladinske organizacije nisu u stanju uključiti mlade

		8. Aktivnosti za mlade se ne sprovode 8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 10. Mladi iz ruralnih sredina, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica ostavljeni po strani 12. Mladima iz zajednica nedostaju informacije i stoga ne mogu da učestvuju 13. Mladi koji znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	8. Omladinske organizacije postaju nefunkcionalne 10. Rad omladinskih organizacija postaje neinkluzivan 12. Mladi iz zajednica ne prisustvuju 13. Veoma nizak nivo učešća mladih
Mladi/ Građani/šira javnost		1. Zbunjenost sa definicijama o razlici između mladih-odraslih t 1.1 Omladina, kako je prihvaćeno u većini zemalja je do starosti od 29 godina, na Kosovu ni u kom slučaju ne mogu imati koristi od omladinske politike	<u>Uzroci</u> N/P <u>Efekti</u> 1. Mladi nisu upoznati svojih prava i odgovornosti zbog konfuzije sa definicijom mladih

		1.2 Mladi su isključeni iz oblasti politike koje nisu navedene u zakonu 2. Mladi nisu upoznati sa svojim pravima i obavezama, postojećim mehanizmima i metodama za učešće 2.1 Saveti učenika uopšte nisu efikasni 2.2 Mladi ne učestvuju jer nemaju informacije 2.3 Mladi i volonteri su ostali vani 2.4 Omladinske NVO su isključene 2.5 Nema komunikacije između njih 3. Mnoge sfere društvenog života isključene su za mlade 3.1 Mladi iz ruralnih područja, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica koji ne dobijaju neformalno obrazovanje na osnovu svojih potreba 3.2 SOO nije deo sistema 3.3 Mladi teško ulaze na tržište rada 4.5. Mladi nisu u mogućnosti da registruju volonterski rad 4.1 Volonterski rad nije u platformi	2. Nisko učešće 3. Nisko učešće 4. Gubitak motivacije i volje od mladih
--	--	---	--

		4.2 Ljudi stariji od 24 godine ne mogu da se bave volonterizmom 4.3 Mladi nisu u mogućnosti da dokažu svoj volonterski rad 4.4 Javnost koja nije voljna da pruža ili sprovodi volonterstvo 4.5 Omladina nema dovoljno informacija o benefitima volonterizma	8. Gubitak motivacije i volje od mladih
		8. Nedostatak budžeta za mlade na opštinskom nivou 8.1 Ne postoje mehanizmi za prikupljanje sredstava 8.2 Nije dostupan mehanizam M&E 9. Opštine pružaju ad hoc podršku aktivnostima mladih 10. Mladi iz ruralnih sredina, marginalizovane grupe ili pripadnici zajednica ostavljeni po strani 12. Mladima iz zajednica nedostaju informacije i stoga ne mogu da učestvuju 13. Mladi koji znaju kako da učestvuju nasuprot mladima koji ne žele da učestvuju	9. Gubitak motivacije i volje od mladih 10. Nisko učešće 12. Nisko učešće 13. Nisko učešće

1.3 ALAT 15: ANALIZA POLITIKE ZA TRANSPOZICIJU EU ACQUIS

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između EU i Kosova koji je stupio na snagu 2016. godine uspostavio je ugovorni odnos koji podrazumeva međusobna prava i obaveze u različitim sektorima, uključujući oblast mladih. Stoga će postojeće i buduće zakonodavstvo i politike na Kosovu postepeno biti usklađene sa zakonodavstvom EU. S tim u vezi, član 107 SSP-a o Obrazovanju i obuci posebno poziva na saradnju između strana u cilju podizanja nivoa obrazovanja i stručnog obrazovanja, kao i omladinske politike i omladinskog rada na Kosovu, što rezultira višim razvojem veština, zapošljivosti, socijalnog inkluzija, i ekonomski razvoj na Kosovu. SSP ima za cilj da obezbedi pristup obrazovanju i obuci bez diskriminacije na osnovu pola, rasnog ili etničkog porekla, regiona, uverenja, ograničenim sposobnostima, starosti ili seksualne orijentacije kao osnovnog principa politike⁵. S druge strane, Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2022-2026 pominje zajedničke ciljeve omladinskih politika EU definisane Strategijom EU za mlade i koji se zasniva na otvorenom metodu koordinacije.

Poglavlje 26 EU Acquis: Obrazovanje i kultura, koje se bavi pitanjima mladih, definiše da su oblasti obrazovanja, obuke, mladih i kulture prvenstveno u nadležnosti država članica. Acquis u ovoj oblasti uglavnom koristi okvire saradnje i otvoren metod koordinacije za postizanje zajedničkih ciljeva. Međutim, od država članica se očekuje da imaju pravni, politički, administrativni i finansijski okvir zajedno sa neophodnim resursima. Stoga će Kosovo kao potencijalni kandidat za pristupanje EU raditi na poboljšanju položaja mladih kroz poboljšani zakonodavni okvir i omladinske politike kako bi se sprečilo zaostajanje za standardima EU u oblasti mladih, doprinoseći na taj način procesu približavanja EU. U tom smislu, ključni okvir za zajedničke ciljeve omladinskih politika EU je Strategija Evropske unije za mlade 2019-2027 koja ima za cilj da podstakne učešće mladih u demokratskom životu i podrži društveni i građanski angažman. Strategija nastoji da angažuje, poveže i osnaži mlade kroz sledećih jedanaest ciljeva:

1. Povezivanje EU sa mladima
2. Ravnopravnost svi polova
3. Inkluzivna društva
4. Informisanje i konstruktivni dijalog
5. Mentalno zdravlje i blagostanje
6. Podsticanje ruralne omladine da ide napred
7. Kvalitetno zapošljavanje za sve
8. Kvalitetno učenje
9. Ambijent i učešće za sve
10. Održiva zelena Evropa
11. Omladinske organizacije i Evropski program

Ovi ciljevi predstavljaju međusektorska područja koja utiču na živote mladih ljudi i identifikovani su kroz EU dijalog mladih koji je mehanizam za podsticanje učešća mladih u procesima donošenja odluka i

⁵ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Evropske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Kosova, s druge strane (2016). OJ L 71.

poboljšanu koordinaciju između ljudi, omladinskih organizacija, kreatori politika i odluka, eksperata, istraživači i drugi relevantni akteri. EU se stoga obavezala na snažan međusektorski pristup i koordinaciju u svojoj Strategiji EU za mlade 2019-2027. U cilju unapređenja međusektorske saradnje i razvoja znanja i razmene o pitanjima mladih kao što su zapošljavanje, obrazovanje, demokratija, zdravlje, klima i kultura u okviru Evropske komisije, uspostavljen je Koordinator za mlade EU koji osigurava bolju komunikaciju i sinergiju između različitih struktura Komisije. U tom smislu, od Kosova se očekuje da sprovodi politike za mlade koje su međusektorske i dobro integrisane u šire okvire politike uz izgradnju pristupa koji uključuje mlade kroz mejnstrim perspektiva i zabrinutosti mladih u dizajn, implementaciju, monitoring i evaluaciju politika i programa⁶.

Iako je rad sa mladima ugrađen u Strategiju EU za mlade 2019-2027, postoji dodatni evropski okvir Evropska agenda za omladinski rad koji prepoznaje važnost omladinskog rada koji obavljaju, sa i za mlade na evropskom nivou i poziva na njegovo jačanje sa ciljem da razvije rad sa mladima zasnovan na znanju u Evropi. Savet priznaje da je u nekim državama članicama rad sa mladima već dobro uspostavljena oblast, dok druge ohrabruje da istraže njegov potencijal i kapacitete⁷. U tom smislu, Kosovo će otvoriti diskusije o oblasti omladinskog rada, koncept koji trenutno ne postoji u kosovskom zakonodavstvu, kako bi ga formalizovao i naglasio njegovo inherentno značenje za sprovođenje omladinske politike. EU u tom pogledu stavlja fokus na prepoznavanje omladinskog rada u društvu, saradnju i koordinaciju među omladinskim radnicima i kreatorima omladinske politike/drugi institucionalni okviri, dovoljna finansijska sredstva i odgovarajuće strukture kao i kvalitetno obrazovanje i obuku za omladinske radnike.

Kada je u pitanju volonterizam koji nije uspostavljen kao oblast politike u EU već kao horizontalno pitanje koje se ogleda u različitim poljima politike kao što su mladi, sport, ruralni razvoj ili obrazovanje, zaključci Saveta o ulozi volonterskih aktivnosti u socijalnoj politici i Zaključci Saveta o ulozi volonterskih aktivnosti u sportu u promovisanju aktivnog građanstva, između ostalog, regulišu pitanja koja se odnose na volonterizam. Štaviše, **Strategija EU za mlade** promoviše veće prepoznavanje volonterizma i dobre radne uslove za mlade volontere i mogućnosti za rad. U ovom kontekstu, važno je napomenuti da EU poziva svoje države članice da priznaju veštine koje proizilaze iz volonterskih aktivnosti kroz šeme kao što su Europass i Youthpass, koji je evropski format CV-a⁸. S tim u vezi, Izveštaj EU o Kosovu 2021 i Izveštaj EU o Kosovu 2022 pozivaju na povoljniji ambijent za volonterizam na Kosovu. Prema tome, Kosovo će poboljšati ambijent za volontere i približiti volonterstvo standardima EU postavljanjem odgovarajućeg zakonodavnog okvira zajedno sa izdvajanjem odgovarajućih finansijskih sredstava. Kosovo je od 2018. godine deo programa Erasmus+, programa EU za podršku obrazovanju, obuci, omladini i sportu. Program 2021-2027 stavlja fokus na socijalno uključivanje, digitalnu i zelenu tranziciju, kao i na promociju učešća mladih u demokratskom životu. Program podržava prioritete i aktivnosti definisane u Akcionom planu za digitalno obrazovanje i Evropskoj agendi veština, podržava Evropski stup socijalnih prava, sprovodi

⁶ Strategija EU za mlade 2019-2027 (2018). U: europa.eu. https://europa.eu/youth/strategy/engage_en.

⁷ Evropska unija (2020). Rezolucija Saveta i predstavnika vlada država članica koji se sastaju u okviru Saveta o okviru za uspostavljanje Evropske agende za omladinski rad (2020/C 415/01). Službeni list Evropske unije. Brisel.. https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.415.01.0001.01.ENG

⁸ Strategija EU za mlade 2019-2027 (2018). In: europa.eu. https://europa.eu/youth/strategy/engage_en.

Koncept dokument o mladima

Strategiju EU za mlade i razvija evropsku dimenziju u sportu. Program Erasmus+ nudi mogućnosti za mobilnost i saradnju u oblastima kao što su obrazovanje, stručna obuka, omladina i sport.

1.4 ALAT 18: PROVERA REGULATORNE KONKURENTNOSTI

Istraživani su pravni, institucionalni i politički okviri zemalja u regionu i Evropske unije u oblasti mladih, sa posebnim osvrtom na sledeće zemlje: Albaniju, Hrvatsku, Island, Letoniju, Crnu Goru, Severnu Makedoniju, Slovačku i Sloveniju. Pažljivije su razmatrane relevantne teme kao što su definicija mladih, učešće i angažovanje mladih, volonterizam, omladinski rad i omladinske organizacije, kao i mehanizmi koordinacije u omladinskoj politici, teme koje odražavaju identifikaciju problema u ovom Koncept dokumentu.

Istraživanje je pokazalo da većina zemalja ima zakone o mladima koji detaljno regulišu omladinski sektor kao što su Albanija (Zakon o mladima, 2019), Letonija (Zakon o mladima, 2009), Crna Gora (Zakon o mladima, izmenjen 2019), Severna Makedonija (Zakon o učešću mladih i omladinskim politikama, 2020), i Sloveniji (Zakon o javnom interesu u sektoru mladih, 2009). Izuzetak su Hrvatska i Slovačka gde nacionalne strategije za mlade vode politiku prema mladima.

Ključna odrednica za zakonodavstvo i politiku mladih je **definicija mladih**. Što se tiče EU, ona funkcioniše sa širim razumevanjem starosnog raspona mladih od UN (15-24), definišući mlade između 15 i 29 godina za statističke svrhe. Ova definicija preovlađuje ne samo u državama članicama EU, već i u zemljama jugoistočne i istočne Evrope dozvoljavajući zemljama da učestvuju u programima i projektima za mlade koje finansira EU, doprinoseći na taj način njihovom ličnom i profesionalnom razvoju. Štaviše, takav pristup stvara povoljno okruženje za marginalizovane mlade ljude, mlade iz ruralnih područja i devojke i mlade žene da budu u potpunosti integrisani u društvo, tržište rada i procese donošenja odluka.

Konkretno, Albanija operiše terminom mladi ljudi koji se definišu kao „*mladi ljudi, koji su navršili 15-29 godina*”⁹. Isto shvatanje ima i Severna Makedonija koja je usvojila Zakon o učešću mladih i omladinskim politikama 2020. godine i definiše starosnu kohortu mladih na istoj liniji¹⁰. Sloveniji takođe, Zakon o javnom interesu u sektoru mladih definiše mlade kao „*mlade ljude i mlade odrasle osobe oba pola starosti od 15 do navršenih 29 godina*”¹¹. U međuvremenu, Zakon o mladima u Crnoj Gori izmenjen 2019. godine definiše mlade kao „*osobe koje su navršile 15-30 godina starosti*”¹², pa imaju nešto veću gornju granicu kao što je Hrvatska, koja nema Zakon o mladima, ali u praktični termini koristi ovu starosnu kohortu. Model skraćenog uzrasta sledi Letonija koji definiše mlade od 13 do 25 godina kako je definisano u Zakonu o mladima usvojenom 2009. godine¹³. Na kraju, konkretan primer je Slovačka, Strategija za mlade iz 2014. i Izveštaj o mladima definišu mlade kao sve ljude mlađe od 30 godina. Slovačka, dakle, koristi model spajanja dece i mladih.

⁹ Zakon br.75/2019 za mlade (2019). (Albanija). <https://www.observator.org/al/wp-content/uploads/2020/02/ALB-Youth-law-No.-75-2019-English.pdf>

¹⁰ SKUPŠTINA REPUBLIKE SEVERNE MAKEDONIJE (2020). (Severna Makedonija). <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2020/03/Zakon-za-mladinsko-uchestvo-i-mladinski-politiki-16-01-2020.pdf>

¹¹ Zakon o javnom interesu u sektoru mladih (ZJIMS) (2009). (Slovenija). https://www.youthpolicy.org/national/Slovenia_2010_Youth_Sector_Act.pdf

¹² ¹² Zakon o mladima (2019). (Crna Gora). <https://www.gov.me/dokumenta/e1ac770f-706f-4ba9-99e3-790b64ba464f>

¹³ Zakon o mladima (2008). (Letonija). <https://likumi.lv/doc.php?id=175920>

Učešće mladih je kamen temeljac za omladinsko zakonodavstvo i politike. Odabrane zemlje u različitoj meri dokazuju takav pristup. Dok sve istraživane zemlje prepoznaju ukupni značaj uključivanja mladih u donošenje odluka u različitim sferama, propisi o ostvarivanju većeg učešća mladih značajno variraju. U međuvremenu, Albanija definiše učešće mladih kao princip omladinskog aktivizma tako što garantuje učešće mladih u kreiranju politika i procesima donošenja odluka u skoro svim oblastima, nedostaju joj smernice za njihovo postizanje¹⁴. Sličan pristup se primjenjuje u Crnoj Gori koji stavlja fokus na definisanje participacije mladih kao procesa kreiranja i implementacije omladinske politike kroz koordinaciju i razvoj međusektorskih partnerstava, saradnje sa mladima i subjektima koji planiraju i sprovode omladinsku politiku¹⁵. Hrvatska i Slovenija samo priznaju važnost učešća mladih kao aktivnosti u sektoru mladih. Slovačka daje mogućnost opštinama da formiraju omladinski parlament na lokalnom nivou kako bi podržale učešće mladih u procesima donošenja odluka od 2020. godine. Međutim, na državnom nivou, Slovačka sledi Priručnik o uključivanju javnosti u kreiranje javne politike koje nemaju nikakvu posebnu regulativu ili smernice o tome kako promovisati veće učešće mladih¹⁶. Dakle, samo Letonija i donekle Severna Makedonija nude praktične korake ka postizanju većeg učešća mladih na svim nivoima. U ovom kontekstu, Letonija je identifikovana kao primer najbolje prakse u oblasti učešća mladih jer je poseban deo zakona posvećen učešću mladih kako bi se istakao njen značaj i međusektorski pristup. Pored toga, definiše učešće mladih kroz set konkretnih preporuka koje predstavljaju veoma jasne smernice za obezbeđivanje učešća mladih u razvoju i sprovođenju omladinske politike 1) angažovanjem u sticanju i pružanju neformalnog obrazovanja i obavljanjem volonterskog rada, 2) obavljanjem delatnosti u lokalnim samoupravama obrazovnih ustanova, 3) razvijanjem i realizacijom projekata, kao i drugih inicijativa, 4) učešćem u aktivnostima omladinskih organizacija, ali i drugih udruženja i fondacija, 5) angažovanjem u proces donošenja odluka države i lokalne samouprave koje utiču na omladinsku politiku, 6) bavljenjem drugim aktivnostima koje su orijentisane na unapređenje učešća mladih u razvoju i sprovođenju omladinske politike¹⁷.

Istraživanje je pokazalo da sve istraživane zemlje podstiču volonterizam u svojim zakonima o mladima u cilju promovisanja volonterskih aktivnosti među mladima. Međutim, sve zemlje su usvojile posebne zakone koji detaljnije regulišu volonterstvo i to Albanija (Zakon o volontiranju, 2016), Hrvatska (Zakon o volontiranju 2019), Letonija (Zakon o volonterskim uslugama, 2018), Crna Gora (Zakon o volonterskom radu, 2012), Severna Makedonija (Zakon o volontiranju, 2007), Slovačka (Zakon o volontiranju, 2011) i Slovenija (Zakon o volontiranju, 2015). S tim u vezi, važno je istaći da sve zemlje definišu volontere maloletne starosti jer njihovo zakonodavstvo ne radi sa mladima, već obuhvata celokupnu populaciju. Najinkluzivniji pristup volonterima je pristup Hrvatske i Slovenije. Njihovo zakonodavstvo dozvoljava maloletnicima koji su navršili 15 godina da učestvuju u volonterskim aktivnostima uz pismenu saglasnost njihovih zakonskih zastupnika. U međuvremenu, oni ne isključuju maloletne osobe mlađe od 15 godina iz volonterizma, ali definišu obim volonterskih aktivnosti koje moraju biti samo u obrazovne svrhe.

¹⁴ Zakon br.75/2019 za mlade (2019). (Albanija). <https://www.observator.org.al/wp-content/uploads/2020/02/ALB-Youth-law-No.-75-2019-English.pdf>.

¹⁵ Zakon o mladima (2019). (Crna Gora). <https://www.gov.me/dokumenta/e1ac770f-706f-4ba9-99e3-790b64ba464f>.

¹⁶ Slovačka: Učešće (2022). Evropska komisija. Youth Wiki. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovakia/54-young-peoples-participation-in-policy-making>

¹⁷ Zakon o mladima (2008). (Letonija). <https://likumi.lv/doc.php?id=175920>.

Kada je u pitanju volontersko osiguranje koje je regulisano zakonima svih proučavanih zemalja, Albanija, Letonija, Crna Gora i Slovenija obavezuju volonterske organizacije da ugovore osiguranje od nesreće, povreda ili profesionalne bolesti za vreme trajanja volonterskog rada, Hrvatska, dok Severna Makedonija i Slovačka osiguranje tretiraju kao stvar dogovora između volontera i volonterske organizacije. Stoga se pristupi ovom pitanju značajno razlikuju. Što se tiče priznavanja volonterskih aktivnosti kao radnog iskustva, to se pokazalo problematičnim u većini proučavanih zemalja. Uprkos opredeljenju na nivou EU da se volontersko iskustvo prizna kao radno iskustvo, samo su Hrvatska (član 34) i Crna Gora (član 12a) izrazile ovu opredeljenost u svojim zakonima o volonterizmu. Konačno, praćenje i registracija volontera se sprovodi na osnovu svake zemlje. Međutim, u Sloveniji i Letoniji postoji registar volonterskih organizacija sa ciljem informisanja o mogućnostima volontiranja i definisan je zakonom. U Slovačkoj, Zakon o volontiranju ne definiše nikakve mehanizme monitoringa ili registracije. Uprkos tome, Slovačka ima veoma razvijen sistem za mogućnosti volontiranja za pojedince, organizacije civilnog društva (OCD) i škole kojima upravlja Platforma volonterskih centara i organizacija OCD.

Očigledno je da je rad sa mladima prilično nov i fluidan pojam u zakonodavnom i političkom okviru za mlade. Sve identifikovane zemlje osim Hrvatske imaju definiciju omladinskog rada ugrađenu u svoje zakonodavstvo o mladima. Zbog ove činjenice, Hrvatska zvanično ne priznaje omladinski rad ili omladinske radnike na nivou vlade. Uprkos tome, Hrvatska je jasno orijentisana ka finansiranju omladinskih organizacija koje provode rad mladih na terenu. Trenutno postoje pokušaji da se u novu Nacionalnu strategiju za mlade 2020-2024 uključi poglavlje o radu sa mladima, čime se ovaj termin smesti u okvir politike. Albanija, Crna Gora, Severna Makedonija i Slovenija definišu pojam ne ulazeći u detalje u vezi sa specifičnim zadacima u okviru omladinskog rada. Naprotiv, Letonija takođe definiše osnovne zadatke u radu sa mladima na sledeći način:

1. “ da podržava i promoviše inicijative mladih stvaranjem povoljnih uslova za njihov intelektualni i kreativni razvoj;
2. da obezbedi da mladi ljudi imaju priliku da steknu veštine, znanja i kompetencije neformalnog obrazovanja neophodne za njihov život;
3. da obezbedi da mladi ljudi imaju priliku da slobodno vreme koriste na koristan način;
4. da se mladima obezbedi pristup informacijama koje odgovaraju njihovim razvojnim potrebama”.¹⁸

Na kraju, potrebno je naglasiti da Slovačka ima poseban zakon „Zakon o podršci omladinskom radu“ izmenjen 2019. godine koji definiše omladinski rad, omladinske radnike uključujući njihove profesionalne kvalifikacije i radni status, kao i ulogu Ministarstva prosvete, nauke, istraživanja i sporta kao ključna državna institucija koja se bavi omladinskim radom i druge lokalne institucije i institucije za mlade. U tom smislu, Slovačka omladinskog radnika definiše kao osobu koja:

1. podržava mlade u njihovom ličnom razvoju i razvoju njihovih znanja, veština i kompetencija,
2. priprema i organizuje događaje ili programe iz oblasti omladinskog rada,
3. ima punu poslovnu sposobnost,
4. je u radno-pravnom odnosu sa poslodavcima koji rade u oblasti omladinskog rada ili obavlja volonterske aktivnosti u oblasti omladinskog rada
5. sa čistim krivičnim dosijeom.¹⁹

Omladinski rad se realizuje između ostalog i kroz omladinske organizacije. Po pravilu, omladinske organizacije u odabranim zemljama definisane su sledećim zahtevima:

1. Oni su neprofitna pravna lica, osnovana i registrovana u skladu sa zakonima koji su na snazi za neprofitne organizacije (npr. Zakon o udruženjima i fondacijama u Severnoj Makedoniji, Zakon o društvima u Sloveniji,).
2. Osnovna svrha aktivnosti je omladinska politika – promocija učešća mladih i omladinskog rada.
3. Najmanje dve trećine članova omladinske organizacije su mladi (Slovenija 90%) i obezbeđeno je učešće mladih u odboru organizacije.

Slovenija, za razliku od ostalih zemalja, takođe zahteva da omladinska organizacija radi u omladinskom sektoru najmanje dve godine pre podnošenja zahteva za sticanje statusa omladinske organizacije. Crna Gora je specifičan slučaj jer ne operiše pojmom omladinske organizacije u Zakonu o mladima, već neprofitne organizacije uopšte.

Na kraju, Slovenija i Severna Makedonija u svom omladinskom zakonodavstvu ne definišu samo omladinske organizacije već i organizacije za mlade, au slučaju Slovenije i organizacije u omladinskom sektoru.

Omladinske politike moraju biti **koordinisane i međusektorske**. U svim odabranim zemljama ključna institucija odgovorna za omladinsku politiku je Ministarstvo prosvete, nauke i kulture/sporta, Ministarstvo za mlade ili Agencija za mlade. Ove institucije igraju ključnu ulogu u izradi i predlaganju zakona, politika, strategija i aktivnosti za mlade, dok planiraju budžet za finansiranje omladinskih programa i aktivnosti i prate njihovu implementaciju, između ostalog. U međuvremenu, ovo ministarstvo ima vodeću ulogu u omladinskoj politici, radi u saradnji i koordinaciji sa drugim ministrima kao što su Ministarstvo rada i zapošljavanja, finansija, kulture, zdravstva, odbrane, spoljnih poslova i dr. Stoga je uobičajena praksa među zemljama da se uspostavi koordinaciono međusektorsko telo koje predstavlja mehanizam za podsticanje međusektorske saradnje. Takvo telo može imati različite oblike kao što su komisije ili radne grupe za omladinske politike. Navedemo na primer, Ministarstvo sporta i omladine Crne Gore formiralo je Koordinaciono međusektorsko telo za praćenje sprovođenja omladinskih politika koje čine svi predstavnici svih relevantnih ministarstava. Takav mehanizam omogućava razmenu informacija o aktivnostima vezanim za mlade i služi kao platforma za međusektorske omladinske projekte i izrade vežba. U istom duhu, Slovačka je osnovala Međuministarsku radnu grupu za državnu politiku u oblasti mladih i Komisija za decu i mlade. U Albaniji i Severnoj Makedoniji, Agencije za mlade su osnovane kao izvršna tela za omladinske politike i programe na nacionalnom nivou. Postoje i drugi evropski primeri u kojima politiku za mlade ne razvija ministarstvo, već izvršna državna agencija, kancelarija ili departman kao što su slučajevi u Austriju, Hrvatsku, Irsku, Italiji i UK.

Što se tiče hijerarhije, sastava, uloge i odgovornosti institucija odgovornih za omladinsku politiku, zakonodavstvo za mlade u Albaniji, Hrvatskoj, Islandu, Letoniji, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji i Sloveniji, sa izuzetkom Slovačke, poziva na osnivanje nacionalnih i lokalnih saveta mladih da služe kao stručno-savetodavno telo različitog sastava od predstavnika državne uprave, lokalne samouprave, omladinskih organizacija (omladinske organizacije, udruženja, saveti učenika i dr.). Broj predstavnika se razlikuje u svakoj zemlji kako bi najbolje odražavao veličinu i strukturu vlade. Međutim, u skoro svakom slučaju predstavnici mladih predstavljaju polovinu sastava tela, što ukazuje na veliku posvećenost pojačanom uključivanju mladih u diskusiju sa kreatorima politike. Lokalni omladinski saveti u proučavanim zemljama odražavaju mandat, sastav i odgovornosti nacionalnih saveta mladih, ali na lokalnom nivou. Tako su nacionalni i lokalni omladinski saveti definisani u omladinskom zakonodavstvu navedenih zemalja kao kanali za koordinaciju i komunikaciju između različitih zainteresovanih strana. U cilju sprovođenja omladinske politike, omladinsko zakonodavstvo uvodi postojanje omladinskih centara, posebno u Hrvatskoj, Islandu, Letoniji, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji i Sloveniji. Crna Gora u svom Zakonu o mladima ima veoma detaljne specifikacije za omladinske centre koje su definisane kao „opremljen, multifunkcionalan prostor za potrebe mladih, koji se koristi za realizaciju omladinskih aktivnosti i omladinskog rada“²⁰. Zakonska regulativa identifikuje opštinu kao odgovornog aktera za obezbeđivanje uslova za rad omladinskih centara. U tom smislu, opština može poveriti nadležnosti omladinskih centara (podrazumevajući i omladinske klubove) kao što su 1) svakodnevni rad, 2) sprovođenje omladinskih aktivnosti i 3) izveštavanje organa lokalne samouprave, nevladinih organizacija, studentskih organizacije ili parlamenta putem javnog poziva. Naprotiv, u Albaniji i Slovačkoj se očekuje osnivanje omladinskih centara u skladu sa strategijama za mlade, ali to nije regulisano zakonom.

Kada je u pitanju finansiranje, Island i Severna Makedonija imaju jasan stav o javnom finansiranju omladinskih politika koji je definisan u omladinskom zakonodavstvu. U poređenju sa drugim zemljama koje u svom zakonodavstvu za mlade ne utvrđuju nikakva posebna budžetska izdvajanja za omladinske politike, **Severna Makedonija** u svom Zakonu o učešću mladih i omladinskoj politici definiše da se najmanje 0,3% državnog budžeta i 0,1% budžeta opštine izdvaja za omladinske politike²¹. U međuvremenu, **Island** je u svom Zakonu o mladima odredio poseban Fond za mlade kome Parlament godišnje dodeljuje sredstva za promociju omladinskih aktivnosti. Fond za mlade je formalno pod Ministarstvom prosvete, nauke i kulture, ali njime upravlja Islandski centar za istraživanje. Osnovni cilj Fonda za mlade je da pomogne omladinskim organizacijama i klubovima da unaprede i prošire svoje aktivnosti koje se sprovode za i/ili sa mladima. Fond za mlade finansira aktivnosti kao što su aktivnosti obuke omladinskih lidera i trenera, obuka volontera, projekti saradnje omladinskih organizacija i između njih i inovativni projekti za mlade. Ono što je važno istaći jeste da Fond ne izdvaja sredstva za redovne aktivnosti poput godišnjih konferencija, seminara, sastanaka i sl., a omladinske organizacije koje dobijaju sredstva iz Fonda za mlade mogu aplicirati za druga finansijska sredstva od različitih donatora. I na kraju, Island pravi jasnu razliku između aktivnosti za mlade i sportskih aktivnosti, a na taj način izdvaja novac kroz dva različita mehanizma – Fond za mlade i Fond za sport²².

Poglavlje 2: Ciljevi

Ovaj koncept dokument proizilazi iz zahteva Nacionalne strategije za mlade 2019-2023 koja ima za cilj unapređenje zakonodavnog okvira u zemlji kada je u pitanju omladinski sektor. Zakon br. 03/l-145 o

²⁰ Zakon o mladima (2019). (Crna Gora). <https://www.gov.me/dokumenta/e1ac770f-706f-4ba9-99e3-790b64ba464f>.

²¹ SKUPŠTINA REPUBLIKE SEVERNE MAKEDONIJE (2020). (Severna Makedonija). <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2020/03/Zakon-za-mladinsko-uchestvo-i-mladinski-politiki-16-01-2020.pdf>.

omladinskom organizovanju je usvojen 2009. godine i od 2017. godine Vlada Kosova je uključila izmene i dopune ovog zakona u svoje godišnje planove rada. U tom smislu, novi Zakon o mladima je direktno povezan sa Strateškim operativnim planom i Planom rada Vlade Kosova, Nacionalnom strategijom za mlade 2019-2023 i indirektno povezan sa Vladinom strategijom za saradnju sa civilnim društvom 2019-2023 za koju novi zakon će doprineti sprovođenju određenih aktivnosti.

Slika 5: Relevantni ciljevi Vlade

Naziv relevantnog planskog dokumenta	Relevantni cilj
Strateški i operativni plan 2022-2025	Strateški pod-cilj 3.1 Konsolidacija zakonskog okvira za mlade; Operativni cilj 3.1.1 Izrada koncept-dokumenta za mlade
Strategija za mlade 2019-2022	Strateški cilj 1: Mobilizacija mladih za učešće, predstavljanje i aktivno građanstvo Specifični cilj 1.2: Konsolidacija zakonodavstva za mlade Aktivnost 1.2.1: Promovisanje pravnih mehanizama za povećanje učešća u donošenju odluka Aktivnost 1.2.2: Sprovesti istraživanje o stanju u sektoru mladih i redovni monitoring primenljivosti zakonodavstva u vezi sa učešćem Aktivnost 1.2.3: Stvaranje digitalne platforme za primarno, sekundarno zakonodavstvo, pravne inicijative, omladinske politike, lokalne strategije i akcione planove koje služe svim omladinskim organizacijama Strateški cilj 2: Obezbeđivanje veština i priprema mladih za tržište rada Specifični cilj 2.1: Razvoj neformalnog obrazovanja Aktivnost 2.1.1: Organizovanje događaja koji vode ka neformalnom i informalnom obrazovanju Aktivnost 2.1.2: Podrška omladinskim organizacijama za promociju i razvoj neformalnog obrazovanja
Vladina strategija za saradnju sa civilnim društvom 2019-2023	Strateški cilj 1: Povećanje učešća OCD u kreiranju politike Specifični cilj 1.1: Unapređenje kapaciteta institucija za primenu minimalnih standarda za konsultacije sa javnošću Specifični cilj 1.2: Podizanje svesti građana i civilnog društva za javne konsultacije Specifični cilj 1.3: Poboljšanje kapaciteta OCD da doprinesu procesu javnih konsultacija

²² Islandski omladinski fond (2022). U:: Rannis. <https://en.rannis.is/funding/youth-sport/youth-fund/>

	Strateški cilj 4: Povećanje volontiranja za programe od javnog interesa Specifični cilj 4.1: Stvaranje sveobuhvatnog pravnog i institucionalnog okvira za podršku razvoju volontiranja Specifični cilj 4.2: Razvijanje kapaciteta OCD za regrutovanje, angažovanje i upravljanje volonterima Specifični cilj 4.3: Povećanje znanja građana o mogućnostima i vrednostima volontiranja
--	--

Poglavlje 3: Opcije

OPCIJA 1: OPCIJA BEZ PROMENA

Opcija 1 „opcija bez promena“ održava važeći zakonodavni i politički okvir na snazi bez adresiranja identifikovanih izazova u sektoru mladih. Status quo bi ostavio pitanja kao što je poboljšanje inkluzivnosti politike, posebno za marginalizovanu omladinu, omladinu iz ruralnih područja i devojke i mlade žene. To su grupe za koje je identifikovano više prepreka da se potpuno integrišu u društvo, tržište rada i procese donošenja odluka, iz ciljanih politika i programa za mlade. Štaviše, bez zakonske regulative pitanja kao što su veće učešće mladih, volonterizam, uvođenje omladinskog rada i ojačani mehanizmi koordinacije i finansiranja u omladinskom sektoru ne mogu se efikasno rešavati. Na kraju, to može dovesti do zaostajanja za standardima EU koji se odnose na omladinske politike.

OPCIJA 2: OPCIJA ZA POBOLJŠANJE SPROVOĐENJA I IZVRŠENJA

Druga opcija je poboljšanje postojećih politika, kao i implementacija i sprovođenje postojećeg zakonodavstva. Ova opcija je analizirana kroz gledišta problema u sektoru mladih na Kosovu definisanih u relevantnom poglavlju.

- 2.1 Nedovoljna međuvladina koordinacija, koherentnost, inkluzivnost i efikasnost u kreiranju omladinske politike i finansiranju zbog međusektorske prirode pitanja mladih u svim javnim institucijama, na centralnom i lokalnom nivou.
- 2.2 Zastarelo zakonodavstvo o mladima ne odražava nove trendove i realnost mladih u poslednjoj deceniji, čime se dodatno povećavaju prepreke za veću inkluziju i učešće mladih.
- 2.3 Postojanje sistematskih pitanja kao što su slaba definicija volonterizma i nepostojanje definicije omladinskog rada ne može se efikasno rešiti bez neophodnih zakonskih revizija.
- 2.4 Sadašnje shvatanje starosne grupe mladih ne odražava političke, ekonomske i društvene tokove ostavljajući značajan deo populacije van sprovođenja ciljanih politika.
- 2.5 Nezadovoljavajući fokus omladinskih politika na marginalizovane grupe mladih, mlade u ruralnim područjima i devojke i mlade žene onemogućava ih da se aktivno uključe u omladinske aktivnosti.

2.6 Omladinski rad ne bi bio na zadovoljavajući način promovisan ukoliko se ne završe zakonske revizije, posebno po pitanju pravnog statusa omladinskih radnika.

2.7 Nejasno definisane finansijske obaveze bi sprečile efektivnu i efikasnu primenu omladinskih politika kako na centralnom tako i na opštinskom nivou.

2.8 Neefikasno funkcionišući mehanizmi koordinacije kao što su Centralni savet omladinske akcije i Lokalni savet omladinske akcije ne bi se mogli rešiti bez revizije nadležnosti, sastava i mandata tih tela

2.9 Efikasna implementacija omladinskih politika na opštinskom nivou ne može se obezbediti bez revidiranih i jasno definisanih uloga opština, Lokalnog saveta omladinske akcije i Omladinskih centara.

2.10 Višestruke šeme finansiranja za pitanja mladih i omladinske NVO bez koordinacije među javnim institucijama na lokalnom i centralnom nivou.

OPCIJA 3: KOMBINACIJA ZAKONODAVNIH I POLITIČKIH PROMENA

U okviru treće opcije (preporučena opcija) predlažu se zakonodavne mere i revizija okvira javne politike.

3.1 Zakonodavne mere i pregled okvira javne politike:

Predložene su sledeće zakonodavne intervencije i mere u oblastima 1) definicije mladih i starosne grupe mladih, 2) učešća mladih, 3) omladinske politike, 4) omladinskih organizacija, 5) volonterizma, 6) rada sa mladima, 7) telo za donošenje odluka o omladinskoj politici i finansiranje i 8) mehanizmi koordinacije u omladinskoj politici

3.1.1 Definicija mladih i starosna kohorta mladih

- Omladina je definisana kroz povećanu starosnu kohortu mladih između 15 i 29 godina da bi se bolje razumele potrebe ciljne grupe s obzirom na činjenicu da Kosovo ima najmlađu populaciju u Evropi. Ovako povećana starosna kohorta dala bi bolje mogućnosti za marginalizovane mlade ljude, mlade iz ruralnih područja, kao i devojke i mlade žene. Predložena definicija je sledeća: „Mladi se definišu kao mladi ljudi i mladi odrasli svih polova koji su navršili starost između 15 i 29 godina.“ Ova starosna kohorta je u skladu sa okvirima EU koja za razliku od UN funkcioniše sa širim razumevanjem starosnog raspona mladih. Takva opcija ima veće finansijske implikacije od drugih opcija. Međutim, ovo bi se moglo nadoknaditi sredstvima dobijenim iz fondova EU koji su otvoreni za mlade do 29/30 godina.

3.1.2 Učešće mladih

- Uključiti poseban član o definiciji učešća mladih i postaviti preporuke kako da se obezbedi učešće mladih na svim nivoima uz,
 - Podizanje svesti o značaju učešća mladih i poboljšanje pristupa informacijama kako bi se omogućilo mladima da učestvuju u donošenju odluka osmišljavanjem, sprovođenjem i evaluacijom nacionalnih i opštinskih politika;
 - Stvaranje mehanizama za promovisanje društvenog, političkog, razvojnog i ekološkog učešća mladih i uklanjanje prepreka koje ometaju njihov doprinos društvu;
 - Podrška omladinskim organizacijama u promovisanju aktivnosti učešća mladih.
- Da bi se osiguralo da se informacije distribuiraju na jezicima svih zajednica.
- Povećati sferu učešća mladih ne ograničavajući učešće mladih na sledeće oblasti: obrazovanje, poslovi, javno zdravlje, socijalna pitanja, kultura, sport i rekreacija, građansko obrazovanje i

demokratija i životna sredina, prostorno planiranje i ruralni razvoj kako je trenutno definisano Zakon br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju, ali da se naglasi međusektorski karakter učešća mladih, obezbeđujući da se učešće mladih vrši u svim oblastima i na svim nivoima.

- Uspostaviti posebne smernice koje će obezbediti da mladi učestvuju u konsultacijama o javnoj politici kao posebna ciljna grupa, a ne kao deo opšte javnosti.

3.1.3 Omladinska politika

- Dodati definiciju „omladinske politike“ u skladu sa drugim definicijama datim u Zakonu br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju kao što su mladi, učešće mladih, itd. Definicija će ipak uključivati „to je strategija koju sprovode javni organi sa ciljem da se mladim ljudima pruže mogućnosti i iskustva koja podržavaju njihovu uspešnu integraciju u društvo i omogućavaju im da budu aktivni i odgovorni članovi svojih društava, kao i nosioci promena“, kako se navodi u definiciji Saveta Evrope. Pored toga, definicija će naglasiti da je omladinska politika međusektorska i dobro integrisana u šire okvire, odražavajući tako sve oblasti koje utiču na društveni, ekonomski, politički i kulturni život mladih na Kosovu. Definicija treba da bude sveobuhvatna i da ima rodna gledišta.
- Uključiti principe omladinske politike kao što su princip participacije, princip dostupnosti informacija, princip jednakih mogućnosti i poštovanja i princip integracije mladih kako bi se jasno definisale smernice po kojima se sprovodi omladinska politika.

3.1.4 Omladinske organizacije

- Predložena opcija naglašava važnost jačanja definicije omladinskih organizacija kako bi se napravila jasna razlika između omladinskih organizacija čiji je glavni fokus na aktivnosti za i sa mladima i drugih organizacija za koje je to samo jedna od mnogih aktivnosti. Štaviše, jasna regulativa će olakšati izbor organizacija za Nacionalni i lokalni savet mladih. Predlaže se da definicija bude u skladu sa sledećom definicijom:
 - Neprofitno pravno lice osnovano u skladu sa važećim zakonima;
 - Osnovna svrha njegovog delovanja je sprovođenje omladinske politike kroz promovisanje i osiguranje demokratskih i socijalnih prava mladih; podsticanje njihovog društvenog i političkog učešća na svim nivoima u životu zajednice; i pružanje mogućnosti za lični i društveni razvoj kroz aktivnosti u slobodno vreme, dobrovoljno angažovanje i neformalno i informalno učenje. Drugim rečima, omladinske organizacije koje rade za i sa mladima.
 - Najmanje dve trećine članova su mladi ljudi i obezbeđeno je učešće mladih u odborima omladinskih organizacija.
- Za budućnost se predlaže da se teži da omladinske organizacije imaju obučene i licencirane omladinske radnike. Definicija omladinskih organizacija bi se tada mogla izmeniti i dodatno ojačati.
- Mora se napraviti razlika između „omladinskih NVO-ija“ i „NVO za mlade“ gde prve čine mladi ljudi, a druge mogu biti sastavljene od odraslih, ali sa fokusom na služenje mladima. **Ova opcija** preuzima definiciju omladinskih organizacija i organizacija za mlade iz najboljih praksi koje je odobrio Savet Evrope.
 - „Omladinske organizacije se generalno shvataju kao dobrovoljne nevladine, neprofitne organizacije koje vode mladi i u određenim okolnostima umesto toga mogu biti deo državnog aparata ili ih vode omladinski radnici. Osnivaju se prvenstveno radi unapređenja političkih, društvenih, kulturnih ili ekonomskih ciljeva svojih članova. Ovo se postiže sprovođenjem aktivnosti za mlade ljude i/ili angažovanjem u zagovaračkom radu u cilju promovisanja njihove kauze. Obično, omladinske organizacije se fokusiraju na promovisanje i osiguranje demokratskih i socijalnih prava mladih; podsticanje njihovog društvenog i političkog učešća na svim nivoima u životu zajednice; i pružanje mogućnosti

za lični i društveni razvoj kroz aktivnosti u slobodno vreme, dobrovoljno angažovanje i neformalno i informalno učenje.“

- Što se tiče definicije „NVO za mlade“, može se uzeti u obzir sledeća revidirana definicija, koja se odnosi na „one organizacije koje u svom mandatu/statutu imaju fokus/referencu na omladinski sektor, podržavaju aktivizam mladih i služe uglavnom mladim ljudima.
- Takođe, opcija predlaže izdvajanje krovnih organizacija koje su deo grupe omladinskih organizacija. Pored toga, nevladine organizacije koje se sastoje od predstavnika omladinskih organizacija, kao što su LSOA-i, smatraju se krovnim organizacijama sa posebnom pažnjom u procesima javnog odlučivanja i konsultacijama sa civilnim društvom u centralnom i lokalnom kreiranju politike za mlade.

3.1.5 Volonterizam

- Ova opcija poziva na neophodnost donošenja posebnog zakona o volonterizmu kako bi se pitanje volonterizma rešilo u celosti. S tim u vezi, opcija naglašava potrebu da se definiše starosna grupa za volonterizam sa posebnim fokusom na maloletne volontere, pitanje osiguranja za volontere i priznavanje volonterizma kao radnog iskustva.
- Zakon o mladima ipak treba da nastavi da promoviše „volonterstvo mladih“ i stvara okruženje koje omogućava mladim ljudima da se bave volonterizmom. S tim u vezi, definicija volonterizma će se fokusirati na isticanje volonterstva mladih, sa konkretnim zadacima o načinima promocije i podrške volonterizmu mladih u skladu sa standardima EU kao što su npr.:
 - Povećanje javne svesti o vitalnom doprinosu volonterizma društvenom i ekonomskom funkcionisanju njihovih zajednica kroz, između ostalog, aktivnosti javnog informisanja i javne događaje;
 - Preduzimanje opštih mera koje se tiču podsticanja i olakšanja, pripreme, obuke i priznavanja volontera
 - Omogućavanje fiskalnih, zakonodavnih i drugih okvira, uključujući organizacije u zajednici i neprofitne organizacije koje se bave volontiranjem;
 - Podsticanje i preduzimanje istraživanja u različitim aspektima volonterizma i njegovog uticaja na društvo
 - Obezbeđivanje pristupa građanima informacijama o mogućnostima za volontiranje
 - Rešavanje mogućeg uticaja opštih mera socijalne i ekonomske politike na mogućnosti i volju građana da volontiraju;
 - Integrisanje volonterizma u nacionalno planiranje razvoja, prepoznavanje potencijalnog doprinosa volonterizma postizanju ciljeva održivog razvoja.
 - Pristupačnost o informisanju i uključivanje mladih iz ruralnih sredina, mladih iz zajednica, mladih sa ograničenim sposobnostima ili mladih iz drugih marginalizovanih grupa.
- Revizija člana 14. o Volonterskom radu mladih je predložena u Zakonu br. 03/L-145 o omladinskom organizovanju. Izraz „volonterski rad mladih“ menja se u „volonterizam mladih“. Takva revizija će izbeći nesporazum između volonterizma i omladinskog rada kako je definisano u nastavku.
- Predložena opcija motiviše sva resorna ministarstva da promovišu volontiranje kroz održive javna sredstva i podrže volonterstvo mladih uopšte.
- Ova opcija takođe predlaže aktivnosti implementacije kao što je dalja promocija interaktivnog korišćenja postojeće omladinske platforme i angažovanje mladih iz dijaspore sa specifičnim programima volontiranja na Kosovu.
- Konačno, ova opcija predlaže sveobuhvatniji pregled postojećeg zakonodavstva kako bi se identifikovale sve problematične oblasti uključujući volontiranje za sve starosne grupe na Kosovu, priznavanje volonterskog rada, osiguranje volontera, obezbeđivanje različitih podsticaja za ljude

koji nude volonterski rad itd. sa detaljnijom analizom, koja treba da predloži adekvatne zakonske izmene u ovoj oblasti koje bi se regulisale posebnim zakonom, dok su mehanizmi za volonteriranje mladih i prava volontera regulisani podzakonskim aktom Zakona o mladima.

3.1.6 Omladinski rad

- Dodati definiciju omladinskog rada koja trenutno ne postoji, po mogućnosti na istom nivou omladinskog volonterizma kao što je predloženo u 3.1.4. Predložena definicija je sledeća: „Omladinski rad predstavlja aktivnosti koje se realizuju u saradnji sa mladima i za mlade u cilju njihovog osamostaljivanja i prelaska u odraslo doba, učenja, ličnog i društvenog razvoja, u skladu sa njihovim potrebama i mogućnostima, a zasnivaju se na metodama neformalnog obrazovanja”.
- Ova opcija predlaže da se razjasni uloga omladinskih radnika u sprovođenju omladinske politike pružanjem odgovarajuće obuke sa ciljem da se omladinski radnici licenciraju. Ovo omogućava ljudima koji već rade u omladinskom sektoru i mladima koji rade sa mladima da dobiju licence i steknu profesionalno iskustvo. Takva situacija će rezultirati formiranjem liste licenciranih omladinskih radnika što bi povećalo kapacitete omladinskih organizacija.
- Javni pozivi za dodelu sredstava za sprovođenje omladinskih politika imaće opciju da se od omladinskih organizacija zahteva ili preferira da imaju određeni broj omladinskih radnika unutar organizacija što bi obezbedilo nivo profesionalizacije organizacije.
- Omladinski radnik mora biti treniran i osposobljen za rad sa mladima u osetljivim socijalekonomskim, zdravstvenim, obrazovnim i bezbednosnim situacijama. Posredovanje dijaloga između zajednica u okviru teme socijalne integracije, jednakosti i bezbednosti, kao i rešavanje pitanja kao što su diskriminacija i marginalizacija grupa mladih, treba da se promovira u omladinskom sektoru treba promovirati u omladinskom sektoru od strane centralnih i lokalnih vlasti, posebno podizanjem kapaciteta omladinskih radnika. Pažnju treba posvetiti zdravstvenom obrazovanju o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, s obzirom na uticaj koji reproduktivno zdravlje ima na ispunjavanje potencijala mladih u svim oblastima, uključujući zaštitu telesne autonomije, obrazovanje i zapošljavanje.
- Rad, profil, odgovornosti, prava i licenciranje omladinskog radnika treba da budu regulisani podzakonskim aktom koji bi precizirao različite kriterijume i prioritete na osnovu dobrih praksi u Evropi. Profesionalci iz oblasti delovanja u omladinskom sektoru koji ispunjavaju specifične kriterijume kvalifikuju se za licencu omladinskog radnika i preliminarnu obuku koju obezbeđuje odgovorna institucija na centralnom nivou. S druge strane, organizacije iz oblasti mladih koje su angažovale licencirane omladinske radnike treba da imaju posebnu pažnju u finansijskoj podršci i zastupljenosti u procesima javnog odlučivanja.

3.1.7 Telo za donošenje odluka o omladinskoj politici i finansiranje

- Strukturu tela za donošenje odluka o omladinskim politikama na centralnom nivou treba preispitati i razmotriti reforme koje podižu mlade kao nacionalni prioritet i tretiraju ih kao međusektorsko pitanje. U regionu i Evropi postoje modeli koji uključuju izvršna tela da sarađuju sa svim sektorskim ministarstvima u tretiranju pitanja mladih kroz zakonodavne i programske mere. Ova opcija poziva na strukturne reforme koje olakšavaju koordinaciju, kohezivnost, efikasnost i inkluzivnost nacionalnih politika za mlade kroz procenu trenutne hijerarhije tela koja donose odluke o mladima i usvajanje potencijalnih evropskih modela. Konkretno, trebalo bi razmotriti uspostavljanje novog izvršnog tela za mlade čiji je mandat da razvija, koordinira, sprovodi i prati politike u svim relevantnim javnim institucijama. U cilju povećanja efikasnosti omladinskih politika i rešavanja problema na svim nivoima, ova opcija predlaže i stvaranje adekvatnih struktura za Monitoring i evaluaciju implementacije omladinskih politika.

- Pošto Strategija za mlade ističe 2023. godine, sledeća strategija treba da bude podignuta na nacionalni nivo. Trebalo bi da se fokusira na međusektorski pristup, uključujući finansiranje politika za mlade, uključujući resorna ministarstva i Državnu komisiju za mlade u proces komunikacije, koordinacije, dizajna i implementacije. Strategija treba da se zasniva na aktuelnim istraživanjima u oblasti mladih, i u njihovom nedostatku, identifikuje potrebu za razvojem istraživanja od strane organa javne vlasti u cilju boljeg informisanja kreiranja politike na osnovu podataka. Zdravstvo je još jedna sektorska oblast kojom se Strategija treba baviti. Promovisanje zdravog načina života i života mladih veoma je važno za njihovu budućnost. U tom pogledu, zdravstveni sektor ne treba posmatrati kao sektor odvojen od osnaživanja i učešća mladih, već kao integralni deo procesa unapređenja njihovog blagostanja.
- Trebalo bi razmotriti kreiranje međusektorskih javnih poziva za kreiranje predloga projekata za mlade kako bi se promovisale aktivnosti mladih i osnaživanje mladih. Na ovaj način se predlaže da institucije koordiniraju svoje sektorske pozive za podnošenje predloga projekata za mlade tako što će orijentisati javnu podršku organizacijama civilnog društva u oblastima kao što su neformalno obrazovanje, stručno usavršavanje, mentalno i fizičko zdravlje, bezbednost, kultura i sport, istovremeno promovišući volonterizam mladih. Koordinacija za međusektorske javne pozive za predloge projekata za mlade treba da se vrši preko vladinog koordinacionog mehanizma kao što je Državna komisija za mlade, gde se dogovaraju ciljevi i prioritetne oblasti. Štaviše, koncept dokument identifikuje Zakon br. 05/L-090 za sponzorstva u oblasti kulture, omladine i sporta kao potencijalno sredstvo za povećanje finansiranja omladinskog sektora i predlaže promociju ovog zakona u privatnom sektoru za oblast mladih kao i promociju zakon omladinskim grupama za privlačenje i ostvarivanje sponzorstva.

3.1.8 Mehanizmi koordinacije

- Opcija politike za mehanizme koordinacije u omladinskom sektoru predlaže uspostavljanje hijerarhije kojom se upravlja i vertikalno i horizontalno sa glavnim ciljem promovisanja i osnaživanja učešća mladih u svim sferama. Cilj reforme politike za mlade treba da bude da se mladi uzdignu kao nacionalni prioritet, da se tretiraju kao međusektorsko pitanje i da sve javne institucije budu u koordinaciji i komunikaciji u vezi sa politikama, programima i šemama finansiranja za mlade.
- Prvi korak ka koordinisanoj politici o mladima je izrada Nacionalne strategije za mlade gde su uključene sve relevantne javne institucije na lokalnom i centralnom nivou pod koordinacijom Ministarstva kulture, omladine i sporta. Strategija će biti ključni dokument za definisanje prioriteta, ciljeva i sistematskog delovanja u oblasti mladih.
- Ova opcija politike zahteva koordinaciono telo na visokom nivou za omladinski sektor kao što je Državna komisija za mlade (DKM) koja uključuje međuministarsko učešće sa ciljem da se bavi i predlaže rešenja politike za pitanja koja su od koristi za mlade na Kosovu. Uključivanje DKM-a u zakonodavstvo za mlade trebalo bi razmotriti da bi se regulisao mandat, uloga, odgovornosti i modaliteti koordinacije, kao i da bi se obezbedio dugovečnost tako važnog mehanizma za omladinsku politiku. Mandat komisije obuhvata:
 - Usklađivanje strateških dokumenata kao što su program Vlade Republike Kosovo, planovi rada ministarstava i nacionalne strategije za mlade.
 - Doprineti procesu izrade Nacionalne strategije za mlade, uključujući mere i aktivnosti koje su preduzela resorna ministarstva
 - Periodično pratiti i ocenjivati sprovođenje Strategije
 - Pružiti politička rešenja za probleme u sektoru mladih uz međuministarski pristup.
- Ova opcija takođe poziva na reformu Omladinskih saveta na lokalnom i centralnom nivou. Centralni savet za omladinu je preimenovani Centralni savet omladinske akcije sa revidiranim mandatom, ulogama, odgovornostima, strukturom i praćenjem. CSO bi trebalo da bude

savetodavno telo nacionalnog tela za donošenje odluka za mlade, bilo da se radi o Ministarstvu ili nekom drugom. Umesto da bude registrovana nevladina organizacija koja sprovodi aktivnosti, CSO bi trebalo da bude uspostavljena direktno od strane centralnog tela za donošenje odluka o omladinskoj politici. Mandat CSO-a uključuje.

- Da konsultuje i savetuje javne organe o pitanjima mladih;
 - Organizovati sastanke i konferencije o pitanjima mladih, na kojima se održava najmanje jedna godišnja konferencija mladih;
 - Da rade u bliskoj saradnji i savetuju Lokalne savete mladih u svakoj opštini;
 - Delovati kao most između centralnog i lokalnog nivoa po pitanju mladih;
 - Da predstavlja državu Kosovo na međunarodnom planu na zahtev centralne institucije;
 - Da vodi proces redovnog istraživanja mladih kako bi se pomoglo u razvoju budućih politika.
- Sastav CSO-a omogućava snažnu koordinaciju između ministarstava, lokalnih vlasti i omladinskih organizacija, istovremeno omogućavajući organizacijama civilnog društva da smatraju vladu odgovornom za aktivnosti u politici prema mladima.
 - Sastav CSO-a takođe treba da obezbedi jednaku zastupljenost mladih iz ruralnih područja, nevećinskih zajednica, mladih sa ograničenim sposobnostima i drugih marginalizovanih grupa, kao i uravnoteženu rodnu zastupljenost.
 - Kvalifikacioni kriterijumi i mandat članova CSO-a biće regulisani podzakonskim aktom koji treba da ima za cilj da se bavi pitanjima kao što su inkluzivnost, adekvatne kvalifikacije i održivost CSO-a kako bi se izbeglo bilo kakvo političko mešanje.
 - Trebalo bi da postoje kriterijumi podobnosti za najmanje polovinu članova CSO-a. Administrativne troškove funkcionisanja CSO-a mora da obezbedi centralno telo za donošenje odluka o omladinskoj politici.
 - Lokalni savet omladine je preimenovani Lokalni savet omladinske akcije sa revidiranim mandatom, ulogama, odgovornostima, strukturom i praćenjem. Mandat LSO-a uključuje
 - Da konsultuje i savetuje lokalnu samoupravu o pitanjima mladih;
 - Da predstavi stavove za pravne dokumente i druge dokumente razvijene na opštinskom nivou u vezi sa mladima;
 - Da učestvuje u kreiranju, implementaciji i evaluaciji politika koje se odnose na mlade;
 - Izraditi opštinsku Strategiju za mlade u bliskoj saradnji sa omladinskim organizacijama aktivistima u toj opštini;
 - Izraditi opštinsku strategiju i/ili uredbu za promociju volonterizma;
 - Učestvuje i doprinosi izradi godišnjeg budžeta opštine;
 - Pratiti aktivnosti Omladinskih centara osnovanih na nivou dotične opštine;
 - Sastav LSO-a bi trebalo da bude manji od sastava CSO-a, ali bi ipak trebalo da omogući snažnu koordinaciju između lokalne vlasti i omladinskih organizacija, istovremeno omogućavajući organizacijama civilnog društva da pozivaju lokalnu vlast na odgovornost za aktivnosti u oblasti omladinske politike. Trebalo bi da postoje kriterijumi podobnosti za najmanje polovinu članova LSO-a. Sastav LSO-a takođe treba da obezbedi jednaku zastupljenost mladih iz ruralnih područja, nevećinskih zajednica, mladih sa ograničenim sposobnostima i drugih marginalizovanih grupa, kao i uravnoteženu rodnu zastupljenost. Takođe, broj članova LSO-a treba da odražava realnost dotične opštine. Kvalifikacioni kriterijumi i mandat članova LSO-a biće regulisani podzakonskim aktom koji treba da ima za cilj da se bavi pitanjima kao što su inkluzivnost, adekvatne kvalifikacije i održivost LSO-a kako bi se izbeglo bilo kakvo političko mešanje.
 - Administrativne troškove rada LSO-a treba da obezbedi telo koje donosi odluke o omladinskoj politici na lokalnom nivou. Članovi LSO-a imaju dobrovoljnu ulogu, iz tog razloga opština mora biti odgovorna za obezbeđivanje odgovarajućih ljudskih i finansijskih resursa za rad LSO-a.

Prema preferiranoj opciji, koordinacija i komunikacija između Državne komisije za mlade, Centralnog saveta omladine i lokalnih saveta mladih kao glavnih aktera za kreiranje, sprovođenje i monitoring omladinskih politika na centralnom i lokalnom nivou treba da bude sledeća:

- Državna komisija za omladinu, kao najviši organ za identifikaciju i predlaganje omladinskih politika na centralnom nivou, ima obavezu da se konsultuje, poziva na sastanke/saslušanja i prihvata preporuke Centralnog saveta za mlade. Sve preporuke Centralnog saveta za mlade moraju biti adresirane na nivou DKO-a sa adekvatnim političkim instrumentima.
- Centralni omladinski savet je telo za vezu između centralnog nivoa (DKO-a) i lokalnih nivoa (LSO). Centralni omladinski savet je dužan da komunicira, konsultuje, poziva na omladinske konferencije i sastanke, prihvata preporuke svih lokalnih saveta mladih i prenosi informacije Državnoj komisiji za mlade. Takođe, kao povezujući most, Centralni omladinski savet ima dužnost da saopštava sve odluke DKO-a lokalnim savetima za omladinu.
- Lokalni saveti za omladinu u svim opštinama treba da deluju kao povezujući most između mladih ljudi koji žive u odgovarajućim opštinama i CSO-a. Lokalni saveti za omladinu imaju zadatak da obaveštavaju, konsultuju, pozivaju omladinske organizacije i mlade iz dotične opštine na sastanke i javne rasprave i sastavljaju sve zahteve i preporuke. Lokalni savet za omladinu takođe ima zadatak da identifikuje politike za mlade na lokalnom nivou i da ih komunicira sa Centralnim savetom za omladinu. Konačno, Lokalni savet za omladinsku ima obavezu da odgovori na pozive i godišnje izveštava na godišnjim sastancima koje organizuje CSO-a.
- Za potpune mehanizme i najefikasniju komunikaciju i koordinaciju u omladinskom sektoru, poželjna opcija takođe predlaže regulisanje položaja službenika za mlade u odgovarajućim opštinama. Pošto sadašnji sistem predviđa pozicije službenika za mlade na osnovu nadležnosti opština, poželjna opcija predlaže sistem u kome svaka opština treba da imenuje službenika za mlade kao deo opštinskih departmenta za kulturu, omladinu i sport. Uloga i odgovornost službenika za mlade treba da obuhvataju:
 - o Identifikovanje potreba za omladinskom politikom u odgovarajućim opštinama
 - o Koordinacija između lokalne omladine i opštine
 - o Saradnja sa Lokalnim savetima mladih za sprovođenje omladinskih politika
 - o Identifikovanje potreba za jačanje kapaciteta omladinskih organizacija u odgovarajućim opštinama
 - o Monitoring pitanja od interesa za mlade
 - o Monitoring sprovođenja omladinskih politika na lokalnom nivou
 - o Komunikacija sa omladinskim organizacijama i savetima učenika na lokalnom nivou o mogućnostima i njihovom uključivanju u kreiranje politike i lokalnim savetom mladih
 - o Ostali zadaci od interesa za razvoj omladinskog sektora.

3.1.9 Neformalno obrazovanje

- Neformalno obrazovanje je identifikovano kao važan faktor za profesionalni razvoj mladih ljudi na Kosovu. Poželjna opcija Koncept dokumenta predlaže reforme u oblasti neformalnog obrazovanja koje se nudi mladim ljudima na Kosovu, uzimajući u obzir da mladi ljudi iz različitih opština i različitog bekgrunda imaju različite potrebe za neformalnim obrazovanjem. U ovom aspektu, Koncept dokument predviđa izmene i dopune odgovarajućih podzakonskih akata za rešavanje sledećih problema:
 - o Pružanje adekvatnog neformalnog obrazovanja za podizanje kapaciteta mladih za tržište rada
 - o Pružanje inkluzivnog neformalnog obrazovanja koje ima za cilj da pruži adekvatno obrazovanje mladima iz različitih sredina (ruralnih i urbanih), iz različitih zajednica, mladima sa ograničenim sposobnostima i iz različitih marginalizovanih grupa.

- Za profesionalni razvoj mladih, koncept dokument takođe identifikuje kao adekvatnu meru javnih organa koordinaciju i podršku privatnom sektoru za stimulisanje praktičnog rada studenata i stručnjaka mladih uzrasta. Politike koje pružaju mogućnosti za neformalno obrazovanje i praktičan rad treba da budu uključene u strateške dokumente za razvoj mladih na lokalnom i centralnom nivou, uključujući relevantne ministarske strategije.
- Omladinski centri su javni prostori izgrađeni direktnim finansiranjem MKOS-a ili sufinansiranjem opštine ili donatora, koji se koriste za omladinske aktivnosti važne za sprovođenje opštinske strategije za mlade i omladinske politike razvijene na centralnom i lokalnom nivou, sa fokusom na o neformalnom obrazovanju. Opštine su odgovorne za obezbeđivanje budžeta za komunalnu potrošnju centra. Omladinskim centrima moraju da upravljaju lokalne omladinske organizacije izabrane putem javnog poziva u bliskoj saradnji LSO-a i opštinske direkcija za kulturu, omladinu i sport. Pored toga, opštine mogu predložiti zapošljavanje omladinskih radnika za rukovodstvo Omladinskih centara i pojačati koordinaciju na osnovu potreba te opštine. Dokle god omladinski centri služe opštinama, gde je identifikovana potreba i postoje finansijski kapaciteti, centralni nivo može razmotriti izgradnju i osnivanje regionalnih omladinskih centara koji služe mladima regiona sa povećanim i specijalizovanim kapacitetima, programima i uslugama. , posebno u oblasti neformalnog obrazovanja. Mandat omladinske organizacije traje 2 godine, sa mogućnošću ponovnog izbora. Mandat omladinskih centara treba da sadrži:
 - Promovisanje neformalnog obrazovanja u oblasti mladih;
 - Izraditi godišnji plan aktivnosti obezbeđivanjem prostora za sve omladinske organizacije i omladinske aktiviste;
 - Da koordinira sa lokalnim LSO-om o godišnjem planu aktivnosti;
 - Da učestvuje u izradi opštinske strategije za mlade;
 - Sprovesti aktivnosti koje proizilaze iz opštinske strategije za mlade;
 - Podržati angažovanje volontera u opštinskim i omladinskim organizacijama;
 - Raditi za dobro mladih u toj opštini i ne zaviriti u interese omladinske organizacije.

Poglavlje 4: Identifikovanje i procena budućih uticaja opcija

U tabeli ispod su navedeni najrelevantniji uticaji koji su identifikovani. U aneksima 1 do 3 prikazana je procena svih uticaja u skladu sa alatima za identifikaciju ekonomskih, društvenih, ekoloških uticaja i uticaja na osnovna prava. Četiri aneksa takođe pokazuju procenu relevantnosti različitih uticaja i željeni nivo analize.

Tačnije, slika 6 u nastavku daje rezime procene uticaja sve tri opcije fokusirajući se na ekonomska, socijalna, ekološka, na osnovna prava, pol, socijalnu jednakost i uticaje na mlade. Dok je uticaj administrativnog opterećenja primenljiv samo za opciju 3, MSP Test nije primenljiv za ovu oblast konceptualnog dokumenta.

Figure 6: Najznačajniji identifikovani uticaju po kategoriji uticaja

Kategorije uticaja	Opcija 1: Bez promena	Opcija 2: Poboljšanje sprovođenja i izvršenja	Opcija 3: Kombinacija zakonodavnih i političkih promena
Ekonomski uticaji	Nema ekonomskog uticaja	Unapređenje implementacije postojećeg zakonodavnog okvira će indirektno uticati na ekonomiju zemlje povećanjem zapošljivosti mladih.	Pre svega, predložene promene zakona i politike će imati direktan efekat na povećanje radnih mesta za mlade kroz jačanje razvoja veština. Ovo je povezano sa uvođenjem omladinskih radnika kao licenciranih radnika od strane MKOS-a koji imaju iskustvo u omladinskom sektoru i promocijom omladinskog volonterizma. Pored toga, ovaj zakon će pozitivno uticati i na opšti ekonomski razvoj zemlje tako što će pomoći mladima da uđu na tržište rada sa boljim veštinama i iskustvom.
Društveni uticaji	Nema društvenog uticaja.	Poboljšanje implementacije postojećeg zakonodavnog okvira će uticati na povećanje mogućnosti za učešće mladih uopšte, ali to nije dovoljno za efikasan proces učešća, pa su zakonske promene neophodne.	Dva najvažnija društvena uticaja predložene opcije su povećanje demokratskog učešća mladih u procesima donošenja odluka uz istovremeno promociju kulturne raznolikosti i inkluzije. Predložena opcija će uticati i na povećanje socijalnog dijaloga između omladinskih radnika i zaposlenih uvođenjem omladinskih radnika. Pored toga, osnaživanje mladih i uvođenje mogućnosti za razvoj veština takođe će uticati na smanjenje siromaštva.

Koncept dokument o mladima

Utjecaji na životnu sredinu	Nema uticaja na životnu sredinu.	Nema uticaja na životnu sredinu.	Nema direktnog uticaja na životnu sredinu, međutim povećano učešće mladih u različitim gorućim pitanjima i volonterizam mladih mogu dovesti do većeg interesovanja za ekološke akcije.
Utjecaji na osnovna prava	Nema uticaja na osnovna prava.	Nema uticaja na osnovna prava. Unapređenje sprovođenja postojećeg zakona povećaće praćenje i obezbediće više mogućnosti za učešće mladih. Međutim, pošto sadašnji zakon ne predviđa odgovarajuće načine za učešće, neophodna je zakonska promena.	Predložena opcija direktno utiče na osnovna prava mladih na Kosovu stvaranjem otvorenijih i pristupačnijih struktura za njih. Sa predloženim zakonskim promenama, sposobnost mladih da direktno utiču na procese kreiranja politike na lokalnom i na centralnom nivou će se povećati, manje opterećenja administrativnim procedurama će otvoriti put za lakše okupljanje.
Rodni uticaj	Negativan uticaj na rod.	Sadašnji sistem je zasnovan na rodno neutralnoj analizi gde se muškarci i žene, dečaci i devojčice vide kao ravnopravni učesnici. U tom smislu, druga opcija ima negativan uticaj na rod, pa je stoga ne bi trebalo birati.	Pošto je cilj predložene opcije osnaživanje mladih i povećanje njihovog učešća u svim sferama života, važno je posmatrati ovo iz rodne perspektive. Istraživanja pokazuju da učešće muškaraca i žena, dečaka i devojčica nije ravnopravno. S tim u vezi, predložena opcija uključuje i osnaživanje mladih žena i devojaka u procesima učešća, sa posebnim fokusom na mlade žene i devojke iz marginalizovanih grupa, u siromaštvu ili drugim teškim situacijama. Predložena opcija unosi intersekcionalnost u ovo polje.

Koncept dokument o mladima

Uticaji na socijalnu jednakost	Nema uticaja na socijalnu jednakost.	Druga opcija će povećati implementaciju postojećeg zakonodavnog okvira, ali je potreban poseban fokus na socijalnu pravičnost kako bi se povećala inkluzivnost i pravičnost.	U delu analize ovog koncept dokumenta, poseban fokus je na omladinu koja živi u siromaštvu, marginalizovanih grupa i omladinu zajednica. Na osnovu ovog gledišta, predložena opcija takođe ima za cilj povećanje inkluzije za sve identifikovane grupe. Ovo će biti urađeno pružanjem specijalnog neformalnog obrazovanja kako bi se povećala njihova zapošljivost, obezbeđivanjem pristupa informacijama na lokalnim jezicima i podsticajima NVO-ima da uključe mlade iz ovih grupa.
Uticaji na administrativno opterećenje	N/P	N/P	Predložena opcija će direktno smanjiti administrativno opterećenje za mlade i omladinske NVO. Nove odredbe za osnivanje centralnih i lokalnih saveta, apliciranje za sredstva i na međusektorske javne pozive smanjuju trenutno administrativno opterećenje kroz jasne propise i bolju koordinaciju.
Uticaj na MSP	N/P	N/P	N/P

4.1 Procena uticaja na mlade

Ovaj koncept dokument je isključivo fokusiran na poboljšanje politika za mlade na Kosovu kako bi ih osnažio, povećao njihovo učešće u svim sferama života i povećao njihovu zapošljivost pružajući im relevantne veštine i mogućnosti²³.

Pošto podaci dobijeni od Kosovske agencije za statistiku jasno pokazuju, najveća disperzija stanovništva na Kosovu i za muškarce i za žene su starosti od 15 do 29 godina, što jasno pokazuje da svaka promena politike i/ili zakonodavstva u zemlji sprovodi procenu uticaja na mlade. Prilikom procene uticaja na mlade za ovaj Koncept dokumenta, poseban fokus je uveden na NEET grupu, koja čini jednu trećinu celokupne omladinske populacije na Kosovu. Razlog ovakvog fokusa je što nova omladinska politika ima za cilj da se uhvati u koštac sa problemima sa kojima se mladi iz ove grupe suočavaju, počevši od obrazovanja i obuke do zapošljavanja i uključivanja u sve sfere života.

Kategorije	Procena uticaja na mlade
I Obrazovanje	Relativno visok uticaj.
1.1 Pristup obrazovanju	Predložena opcija će imati indirektan uticaj na pristup obrazovanju tako što će mladima pružiti nove mogućnosti da uđu u sve sfere društva i trasirati put boljem savetovanjem o karijeri za mlade.
1.2 Kvalitet obrazovanja	Predložena opcija neće imati direktan uticaj na kvalitet obrazovanja.
1.3 Vannastavno obrazovanje	Predložena opcija pruža mogućnosti za proširenje neformalnog obrazovanja za mlade uključujući razvoj veština. Pored toga, uključivanje različitih tema uzimajući u obzir mlade iz različitih sredina pozitivno će uticati na razvoj efikasnijih nastavnih planova i programa i način na koji mladi provode svoje slobodno vreme.
1.4 SOO	U bliskoj saradnji sa SOO institucijama, predložena opcija ima za cilj povećanje zapošljivosti mladih uz pomoć prilagođene obuke kako bi se veštine mladih ljudi uskladile sa potrebama tržišta rada.

²³ Najnoviji podaci Agencije za statistiku Kosova iz 2016. godine, preuzeti iz poglavlja o proceni uticaja na mlade u Smernicama

1.5 Učenje tokom celog života	Predložena opcija promoviše učenje tokom celog života za mlade.
<i>II Zapošljavanje</i>	<i>Relativno visok uticaj.</i>
2.1 Pristup zapošljavanju	Osnaživanje mladih sa predloženim promenama politike i strukturama imaće direktan uticaj na zapošljivost mladih razvijanjem njihovih veština u skladu sa tržištem rada.
2.2 Kvalitet poslova	Predložena opcija neće imati direktan uticaj na kvalitet poslova.
2.3 Mogućnosti za preduzetništvo	Predložena opcija će imati indirektan uticaj na promovisanje preduzetničkih mogućnosti kroz osnaživanje mladih.
2.4 Obuka za posao	Ova opcija će imati indirektan uticaj na obuku za posao kroz obuku za razvoj veština.
2.5 Stažiranje - Inter- Interšip	Sa uvođenjem omladinskih radnika od strane MKOS-a, specifične mogućnosti stažiranja-interšipa za ovu kategoriju će pomoći povećanju zapošljivosti mladih. Štaviše, veći naglasak na promovisanju volonterizma može stvoriti više mogućnosti za stažiranje-interšip.
<i>III Građansko učešće</i>	<i>Relativno visok uticaj.</i>
3.1 Udruženja/savezi	Predložena opcija će imati pozitivan uticaj na slobodu udruživanja mladih jer će institucionalizovati omladinske organizacije i osnažiti ih za prikupljanje sredstava.
3.2 Politički aktivizam	Predložena opcija nema direktan uticaj na politički angažman-posvećenost.

Koncept dokument o mladima

3.3 Volontiranje	Predložena opcija ima poseban fokus na osnaživanju volonterizma mladih kroz povećanu promociju mogućnosti i njegovih benefita.
3.4 Saradnja između mladih različitog porekla	Predložena opcija ima za cilj povećanje saradnje između mladih različitog porekla. S tim u vezi, vidljivo je da će mladi marginalizovanih grupa, mladi sa ograničenim sposobnostima, mladi zajednica imati inkluzivnije strukture i procese za učešće.
3.5 Učešće mladih u donošenju odluka	Ovo je najviši nivo uticaja ovog Koncept dokumenta. Uvođenjem novih struktura za učešće mladih, ovaj Koncept dokument će imati direktan i visok uticaj na povećano i bolje koordinisano učešće mladih u donošenju odluka na svim nivoima.
3.6 Kulturne, sportske i rekreativne aktivnosti	Omladinski centri će i dalje biti instrument za aktivnosti mladih u kulturi, sportu i dr.
<i>IV Zdravlje</i>	<i>Srednji uticaj</i>
4.1 Prevencija bolesti	Predložene strukture ovog koncept dokumenta uključuju Državnu komisiju za mlade čiji je član i Ministarstvo zdravlja. Cilj ove strukture je da predlaže i prati sprovođenje politika u svim oblastima koje će imati uticaja na mlade. S tim u vezi, u srednjoročnom periodu ova politika će uticati na prevenciju bolesti specifičnih za mlade, stvaranje prijateljskog okruženja za mlade, seksualno i reproduktivno zdravlje i prevenciju upotrebe štetnih supstanci kao što su droge i alkohol.
4.2 Zdravstvene ustanove prilagođene mladima	
4.3 Seksualno i reproduktivno zdravlje	
4.4 Zloupotreba supstanci	
<i>V Bezbednost</i>	<i>Srednji uticaj</i>

5.1 Prevencija kriminala	Državna komisija za mlade kao predložena struktura u ovom Koncept dokumentu takođe uključuje povećanje bezbednosnih aspekata za mlade. Oblasti obuhvaćene procenom uticaja na mlade mogu imati samo indirektan uticaj predložene opcije.
5.2 Saobraćajna bezbednost	
5.3 Zaštita životne sredine	

Poglavlje 4.2: Izazovi sa prikupljanjem podataka

Ovaj koncept dokument koristi kombinaciju metoda prikupljanja podataka. U svojim početnim fazama, konsultativni sastanci širom Kosova sa 12 sastanaka i oko 90 učesnika ukupno je pružio dobru osnovu za podatke sa terena. Pored toga, detaljno su analizirani prethodni izveštaji Ministarstva kulture, omladine i sporta kao što su Dijalog Mladih, Izveštaj o učešću mladih u donošenju odluka i analiza NEET na Kosovu. Takođe su ocenjeni izveštaji o implementaciji Strategije za mlade i druga istraživanja koja su sprovedi različiti istraživački centri na Kosovu.

Kao komplementarna zbirka podataka, ovaj koncept dokument je sproveo opsežnu proveru regulatorne konkurentnosti analizom postojećih struktura i najboljih praksi iz EU i međunarodnog okvira, sa posebnim fokusom na 8 zemalja. Ovaj metod prikupljanja podataka uključivao je širok spektar analiza za sva problematična područja identifikovana tokom konsultativnih sastanaka.

Dok prikupljanje podataka za ovaj koncept dokumenta obezbeđuje nesmetan proces, dalji razvoj zakonodavnih i političkih promena predložene opcije treba da se fokusira na povećanje uključivanja mladih sa ograničenim sposobnostima i drugih marginalizovanih grupa u dalje konsultacije..

Poglavlje 5: Komunikacije i konsultacije

Slika 7: Pregled aktivnosti komunikacije i konsultacija sprovedenih za koncept dokument

Proces konsultacija ovog koncept dokumenta obuhvata tri glavne faze: 1. Održani javni sastanci sa relevantnim akterima iz omladinskog sektora pre izrade Koncept dokument 2. Međuministarske konsultacije 3. Publikovanje dokumenta koncepta na platformi za konsultacije Sve tri faze su imale za cilj da dobiju različite perspektive od glavnih zainteresovanih strana kako bi se podržao participativni pristup u izradi koncept dokumenata, povećala transparentnost i odgovornost i informisali mlade i širu javnost o opcijama politike od njihovog interesa.				
Glavni cilj aktivnosti	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/o baveštenje	Datum aktivnosti
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Službenici za mlade u opštinama	Javni sastanak	Telefon i e-mail	13.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Opština Đakovica, DKOS, omladinske NVO	Javni sastanak	Telefon i e-mail	15.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Opština Priština, DKOS, omladinske NVO	Javni sastanak meeting	Telefon i e-mail	15.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Opština Gnjilane, DKOS, omladinske NVO	Javni sastanak	Telefon i e-mail	17.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade	Opština Peć, DKOS,	Javni sastanak	Telefon i e-mail	16.06.2022

Koncept dokument o mladima

Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	omladinske NVO			
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Opština Prizren, DKOS, omladinske NVO	Javni sastanak	Telefon i e-mail	16.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Službenici za mlade i nevladine organizacije iz srpskih opština	Javni sastanak	Telefon i e-mail	17.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Kosovo Youth Council	Javni sastanak	Telefon i e-mail	21.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Omladinski savet Kosova	Javni sastanak	Telefon i e-mail	27.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Predstavnici turske zajednice	Javni sastanak	Telefon i e-mail	30.06.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje komentara/sugestija za definisanje problema	Predstavnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana	Javni sastanak	Telefon i e-mail	01.07.2022
Informisanje mladih i šire javnosti o početku izrade Koncept dokumenta o mladima i primanje	Predstavnici bošnjačke zajednice	Javni sastanak	Telefon i e-mail	01.07.2022

Koncept dokument o mladima

komentara/sugestija za definisanje problema				
Primanje zvaničnih mišljenja na Koncept dokument od nadležnih ministarstava	Sva nadležna ministarstva	Međuministarske konsultacije	Putem e-maila	Datum
Konsultacije konačnog nacrtu Koncept dokumenta sa opštom javnošću	Sve zainteresovane strane	Objavljivanje konsultacija na veb stranici javnih konsultacija	Putem e-maila i društvenih medija	Datum

Poglavlje 6: Upoređivanje opcija

Poglavlje 6.1: Planovi sprovođenja za različite opcije

Opcija 2: Pобољшanje sprovođenja i izvršenja

Druga opcija je poboљшanje postojećih politika, kao i sprovođenje i izvršenja postojećeg zakonodavstva.

Slika 8: Plan sprovođenja za opciju 2

Svrha politike	Poboljšanje sprovođenja i izvršenja postojećeg zakonodavnog okvira o omladinskom sektoru							Očekivani iznos troškova	
Strateški cilj	Poboljšana je primena Zakona o omladinskom organizovanju i njegovih podzakonskih akata u skladu sa zahtevima omladinskog sektora.								
	Outputi, aktivnost, godina i odgovorna organizacija/departman								
Specifični cilj 1: Povećanje kapaciteta civilnih službenika i službenika za mlade za bolju	Output 1.1: Najmanje 2 Obuke trenera (ToT) za civilne službenike u Departmanu za mlade								
			Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorn a(i) institucija/ departman	
		Aktivno st 1.1.1:	K2					Departma n za	Nema

implementaciju postojećeg zakonodavnog okvira.		Memorandum sa IKJA za ToT						mlade, MKOS	
		Aktivnost 1.1.2: Izbor civilnih službenika u sektoru za mlade	K4					Departman za mlade, MKOS	Nema
		Aktivnost 1.1.3: Sertifikacija civilnih službenika za trenere		K3				IKJA	5,000.00
	Output 1.2: Obuka službenika za mlade								
			Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/ departman	
		Aktivnost 1.2.1: Izbor službenika za mlade i drugih civilnih službenika na opštinskom nivou koji rade u sektoru za mlade			K1			Departman za mlade, MKOS, opštine	Nema
		Aktivnost 1.2.2:			K3-K4	K1-K4		Departman za	20,000.00

		Obuka svih službenika za mlade i civilnih službenika od strane sertifikovanih trener						mlade, MKOS, sertifikovani treneri	
Specifični cilj 2: Podizanje svesti među mladima i omladinskim organizacijama o uključivanju mladih u procese donošenja odluka	Output 2.1: Najmanje dve kampanje za podizanje svesti širom Kosova	Aktivnost 2.1.1: Dizajn kampanje		K3				Departman za mlade, MKOS	5,000.00
		Aktivnost 2.1.2: Izbor radne grupe za sprovođenje kampanje		K3				Departman za mlade, MKOS	Nema
		Aktivnost 2.1.3: Sprovođenje kampanje			K1-	K3		Departman za mlade, MKOS	20,000.00
	Output 2.2: Otvorene su prilagođene obuke za mlade o učešću u mehanizmima donošenja odluka	Aktivnost 2.2.1: Dizajn treninga		K1				Departman za mlade, MKOS	5,000.00
		Aktivnost 2.2.2:		K3				Departman za	Nema

Koncept dokument o mladima

		Otvoren poziv za obuku						mlade, MKOS	
		Aktivnost 2.2.3: Formiranje komisije za ocjenjivanje za izbor aplikacija		K3				Departman za mlade, MKOS	Nema
		Aktivnost 2.2.4: Izbor grupe mladih za obuku		K4				Departman za mlade, MKOS	Nema
		Aktivnost 2.2.5: Sprovođenje obuka			K1-K4	K1-K4	K1-K4	Departman za mlade, MKOS	20,000.00
Specifični cilj 3: Dalje unapređenje trenutne Omladinske platforme o volonterizmu	Omladinska platforma o volonterizmu funkcionalna i prilagođena korisnicima	Aktivnost 3.1.1: Rešeni su identifikovani problemi platforme	K4					Departman za mlade, MKOS	10,000.00
Specifični cilj 4: Povećani kapaciteti za alokaciju javnih sredstava uz bolje mehanizme	Output 4.1: Uspostavljen je M&E mehanizma	Aktivnost 4.1.1: Identifikacija problema aktuelnih procesa			K1			Departman za mlade, MKOS	Nema

Koncept dokument o mladima

monitoringa i evaluacije									
		Aktivnost 4.1.2: Kreiranje M&E mehanizma			K2-K3			Departman za mlade, MKOS	Nema

Opcija 3: Kombinacija zakonodavnih i političkih promena

Treća opcija je kombinacija zakonodavnih i političkih promena koje rešavaju sve identifikovane probleme u stablu problema. Ova opcija će se postići izradom novog zakona, nove nacionalne strategije za mlade i preduzimanjem mera za povećanje finansiranja omladinskog sektora.

Slika 9: Plan sprovođenja za opciju 3

Svrha politike	Izrada novog zakona o mladima sa ciljem rešavanja problema identifikovanih u ovom sektoru							Očekivani iznos troškova	
Strateški cilj	Reforma zakonodavnog okvira o mladima koja jača i dalje razvija omladinski sektor.								
	Outputi, aktivnost, godina i odgovorna organizacija/departman								
Specifični cilj 1 Izrada novog Zakona o mladima	Output 1.1: Osnovana je Radna grupa za izradu novog Zakona o mladima								
			Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 1.1.1 Formirana je radna grupa	K1					MKOS	Nema
		Aktivnost 1.1.2 Periodični sastanci radne grupe	K1-K4					MKOS	11,000.00

Koncept dokument o mladima

	Output 1.2:								
	Konsultacije o novom Zakonu o mladima		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 1.2.1 Javna rasprava pre izrade zakona sa relevantnim akterima iz omladinskog sektora	K1					MKOS	Nema
		Aktivnost 1.2.2 Međuministarske konsultacije	K3					MKOS	Nema
		Aktivnost 1.2.3 Javne konsultacije na onlajn platformi	K3					MKOS	Nema
	Output 1.3: Zakon o mladima usvojen od strane vlade		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 1.3.1 Zakon poslat na odobrenje vladi	K4					Kabinet premijera	Nema
		Aktivnost 1.3.2 Izrađeni i usvojeni podzakonski akti		K4					10,000.00

Specifični cilj 2: Veće učešće mladih u procesima donošenja odluka na svim nivoima i u svim oblastima	Output 2.1: Podizanje svesti o važnosti učešća mladih za sve zajednice		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
	Aktivnost 2.1.1: Dizajn kampanje za podizanje svesti na svim lokalnim jezicima			K1				MKOS	20,000.00
	Aktivnost 2.1.2: Uspostavljanje godišnjeg otvorenog foruma za diskusiju između mladih i civilnih službenika				K1			MKOS	10,000.00
	Output 2.2: Izgradnja kapaciteta za centralne i lokalne civilne službenike o integrisanju u mladih							MKOS	
	Aktivnost 2.2.1: Obuka centralnih i lokalnih civilnih				K1-K4			MKOS	9,000.00

Koncept dokument o mladima

		službenika o značaju međusektorskog pristupa i novim mehanizmima za uključivanje mladih u donošenje odluka							
		Aktivnost 2.2.2: Obuka omladinskih organizacija, saveta učenika i omladine uopšte o značaju i novim mehanizmima za uključivanje mladih u donošenje odluka			K1-K2			MKOS	20,000.00
Specifični cilj 3: Jačanje uloge omladinskih organizacija	Output 3.1: Priznanje omladinskih organizacija		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 3.1.1: Podizanje svesti i informisanje o zakonskim promenama o omladinskim organizacijama u vezi sa njihovim			K1			MKOS	5,000.00

Koncept dokument o mladima

		mandatom i primenom na javna sredstva							
	Output 3.2: Izgradnja kapaciteta za omladinske radnike		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 3.2.1: Obuke za omladinske radnike o implementaciji omladinskih politika				K1-K4		MKOS	10,000.00
		Aktivnost 3.2.2: Licenciranje obučanih omladinskih radnika				K3-K4		MKOS	5,000.00
	Output 3.3: Povećan broj mladih angažovanih u omladinskim organizacijama		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 3.3.1: Prilagođavanje alata za komuniciranje aktivnosti i njihovih koristi koje pružaju				K1-K2		MKOS, omladinske organizacije	Nema

Koncept dokument o mladima

		omladinske organizacije (društveni mediji, leci na različitim mestima sa posebnim fokusom na ruralna područja)							
		Aktivnost 3.3.2: Otvoreni pozivi za angažovanje mladih u omladinskim organizacijama				K3		MKOS, omladinske organizacije	150,000.00
Specifični cilj 4: Povećane mogućnosti volonterizma za mlade	Output 4.1: Povećana svest javnosti o benefitima volonterskog rada mladih		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 4.1.1: Promocija volontiranja mladih (kroz priče o uspehu, uticajne omladine) za javni sektor na centralnom i lokalnom nivou, omladinu, privatni sektor itd..		K3				MKOS	10,000.00

Koncept dokument o mladima

		Aktivnost 4.1.2: Podsticanje i olakšavanje volonterizma mladih u školama putem aktivnosti javnog informisanja i javnih događaja		K3-	K4			MKOS, srednje škole, univerziteti, omladinske organizacije	10,000.00
	Output 4.2: Izgradnja kapaciteta omladinskih organizacija i javnih institucija za komunikaciju i angažovanje omladinskih volontera		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 4.2.1: Obuka omladinskih organizacija i javnih institucija na svim nivoima			K1-		T5	MKOS	10,000.00
	Output 4.3: Unapređenje finansijske podrške za volonterske aktivnosti mladih od strane ministarstva i opština		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	

Koncept dokument o mladima

		Aktivnost 4.3.1: Institucije na svim nivoima razvijaju strategije za uključivanje mladih volontera			K1-K4			MKOS	30,000.0 0
		Aktivnost 4.3.2: Institucije na svim nivoima koje izdvajaju budžet za volonterske aktivnosti mladih			K3-K4			MKOS	30,000.0 0
	Output 4.4: Povećanje korišćenja platforme za volontiran je mladih od strane svih		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovor na(i) institucij a/depart man	
		Aktivnost 4.4.1: Promocija platforme od strane Ministarstva		K1				MKOS	5,000.00
		Aktivnost 4.4.2: Povećanje kapaciteta relevantnih organizacija za registraciju omladinskih volontera u platformi		K2				MKOS	10,000.0 0

Koncept dokument o mladima

Specifični cilj 5: Restrukturirani i ojačani mehanizmi koordinacije uz bolju komunikaciju i saradnju	Output 5.1: Ojačana uloga Državne komisije za mlade		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 5.1.1: Izrađen Statut o radu Komisije		K2				Državna komisija za mlade	6,000.00
		Aktivnost 5.1.2: Uspostavljeni mehanizmi za monitoring i evaluaciju		K2				Državna komisija za mlade	Nema
		Aktivnost 5.1.3: Državna komisija za mlade sastaje na kvartalnoj osnovi		K2-K4	K1-K4	K1-K4	K1-K4	Državna komisija za mlade	Nema
	Output 5.2: Jačanje uloge Nacionalnog saveta za mlade		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 5.2.1: Osnivanje Nacionalnog saveta za mlade		K1		K1		MKOS. Nacionalni savet za mlade	5,000.00
		Aktivnost 5.2.2:		K1		K1		MKOS. Nacional	5,000.00

Koncept dokument o mladima

		Izrada internih pravila i procedura						ni savet za mlade	
		Aktivnost 5.2.3: Sastanak dva puta godišnje		K1-K4	K1-K4	K1-K4	K1-K4	MKOS. Nacionalni savet za mlade	6,000.00
		Aktivnost 5.2.4: Godišnja konferencija mladih		K3	K3	K3	K3	MKOS. Nacionalni savet za mlade	10,000.00
		Aktivnost 5.2.5: Na zahtev sastanak sa relevantnim zainteresovanim stranama		K1-K4	K1-K4	K1-K4	K1-K4	MKOS. Nacionalni savet za mlade	1,000.00
	Output 5.3: Jačanje uloge lokalnih omladinskih saveta		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 5.3.1: Osnivanje lokalnih saveta mladih u svakoj opštini		K1		K1		MKOS, NSM, sve opštine	Nema
		Aktivnost 5.3.2: Izrada internih pravila i procedura		K1		K1		Lokalni omladinski savet	Nema
		Aktivnost 5.3.3: Izrada opštinske strategije za mlade		K2		K2		Lokalni omladinski savet i opština	20,000.00

Koncept dokument o mladima

		Aktivnost 5.3.4: Izrada opštinske strategije za promociju volonterizma		K2		K2		Lokalni omladinski savet i opština	20,000.00
		Aktivnost 5.3.5: Učešće i doprinos u izradi godišnjeg budžeta opštine za mlade		K3-K4	K3-K4	K3-K4	K3-K4	Lokalni omladinski savet i opština	Nema
		Aktivnost 5.3.6: Periodični monitoring aktivnosti Omladinskih centara		K1-K4	K1-K4	K1-K4	K1-K4	Lokalni omladinski savet	Nema
		Aktivnost 5.3.7: Učešće u razvoju omladinskih politika u različitim oblastima u opštinama		K1-K4	K1-K4	K1-K4	K1-K4	Lokalni omladinski savet	Nema
	Output 5.4: Jačanje uloge Omladinskih centara		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 5.4.1: Osnivanje omladinskih		K1		K1		Lokalni omladinski savet, Omladin	20,000.00

Koncept dokument o mladima

		centara u svim opštinama						ski centri i opština	
		Aktivnost 5.4.2: Izrada godišnjeg plana aktivnosti		K2-K4	K4	K2-K4	K4	Omladinski centri i lokalne omladinske organizacije	20,000.00
		Aktivnost 5.4.3: Sprovođenje aktivnosti koje proizilaze iz godišnjeg plana		K2-K4	K1-K4	K2-K4	K1-K4	Omladinski centri i lokalne omladinske organizacije	20,000.00
		Aktivnost 5.4.4: Sprovođenje aktivnosti koje proizilaze iz opštinske strategije za mlade		K3-K4	K1-K4	K3-K4	K1-K4	Omladinski centri, Lokalni omladinski savet i opština	50,000.00
Specifični cilj 6: Povećana koordinacija i finansiranje omladinskog sektora	Output 6.1: Razvoj međuministarskih rasprava o novom izvršnom telu mladih i međusektorski javni pozivi		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna(i) institucija/departman	
		Aktivnost 6.1.1: Organizacija rasprava na centralnom nivou za izvršni organ za mlade i		K1				MKOS, Državna komisija za omladinu i druga relevantna	Nema

		međusektorski javni pozivi						ministarst va	
		Aktivnost 6.1.2: Izrada plana za osnivanje i sprovođenje omladinskog izvršnog organa i međusektorski h javnih poziva			K2			MKOS, Državna komisija za omladinu i druga relevantn a ministarst va	Nema

Poglavlje 6.2: Tabela upoređivanja sa sve tri opcije

Za rešavanje pitanja omladinskog sektora na Kosovu, uzete su u obzir sve tri opcije:

Prva opcija koja podrazumeva zadržavanje statusa quo ne bi donela nikakve zakonodavne i/ili političke promene na terenu. U tom smislu procena pokazuje da ova opcija bez promene takođe ne bi imala uticaja na eliminisanje problema u omladinskom sektoru na Kosovu.

Druga opcija za unapređenje implementacije i sprovođenja postojećeg zakonodavnog okvira zahteva izdvajanje budžeta za aktivnosti podizanja svesti i obuke državnih službenika na svim nivoima, omladinskih organizacija i omladine uopšte. Iako će ova opcija povećati nivo implementacije postojećeg zakonodavnog okvira, potrebno je naglasiti da se bez zakonskih izmena neće rešavati identifikovana pitanja.

Treća opcija se fokusira na kombinaciju zakonodavnih i političkih promena u sektoru mladih. Ova opcija ima za cilj rešavanje identifikovanih zakonodavnih praznina, povećanje budžeta namenjenog omladinskom sektoru, redefinisane i jačanje uloge omladinskih struktura na svim nivoima sa ciljem povećanja učešća mladih u donošenju odluka na svim nivoima, dok na istovremeno fokusirajući se na sprovođenje aktivnosti podizanja svesti i izgradnje kapaciteta, između ostalog, za omladinske radnike dajući im licence neophodne za primenu novog zakona o mladima.

Pošto se treća opcija bavi svim identifikovanim problemima ovog sektora i predlaže održiva rešenja za svaki od njih, izabrana je kao najpogodnija opcija koju će odobriti Vlada Kosova.

Slika 10: Poređenje opcija

Metod poređenja: Višekriterijumska analiza			
Relevantni pozitivni uticaji	Opcija 1: Nikakva promena	Opcija 2: Pобољшanje sprovođenja i izvršenja	Opcija 3: Kombinaciju zakonodavnih i političkih promena

Koncept dokument o mladima

	Neće biti pozitivnog uticaja jer će status quo ostati.	Poboljšanje implementacije će imati pozitivne uticaje na određene oblasti kao što je navedeno u nastavku, ali nije dovoljno za rešavanje svih identifikovanih problema.	Ova opcija će imati pozitivan efekat na sve identifikovane oblasti tokom identifikacije problema i na taj način dovesti do poboljšanja omladinske politike na Kosovu.
Promena starosne grupe mladih na 14-29	N/P	N/P	Pomozite Kosovu da se približi najboljim praksama u EU pružanjem mogućnosti mladima od 14 do 29 godina da budu deo različitih politika za mlade.
Definisanje učešća mladih i povećanje oblasti za učešće	N/P	N/P	će značajno uticati na oblasti uticaja mladih na Kosovu..
Definisanje omladinske politike, omladinskih organizacija i omladinskog rada	N/P	N/P	Omogućiće bolje razumevanje i razjasniti nejasnoće. Pored toga, mladi će imati više mogućnosti da povećaju svoje učešće u svim sferama života
Regulisanje volonterizma mladih	N/P	N/P	Pomoći će mladima od 14 do 29 godina da imaju bolje regulisan sistem volonterizma.
Regulisanje omladinskih struktura kao što su saveti i omladinski centar	N/P	N/P	Biće evidentan direktan pozitivan efekat na učešće mladih, sa poboljšanim oblastima, mogućnostima, bolje definisanim mandatom i odgovornošću.
Prezentacija međusektorskih javnih poziva	N/P	N/P	Više mogućnosti za mlade na Kosovu da sprovedu svoje aktivnosti
Podizanje svesti kako mladih tako i šire javnosti o važnosti učešća mladih	N/P	Direktan pozitivan uticaj na učešće mladih u procesima donošenja odluka.	Direktan pozitivan uticaj na učešće mladih u procesima donošenja odluka.
Izgradnja kapaciteta na alatima i mehanizmima za učešće mladih	N/P	Mladi ljudi imaju poboljšane kapacitete a samim tim i efikasnije učešće.	Mladi ljudi imaju poboljšane kapacitete a samim tim i efikasnije učešće.

Relevantni negativni uticaji	Trenutna situacija se neće poboljšati, pa su negativni uticaji veliki.			Pošto ova opcija politike neće moći da se bavi svim identifikovanim oblastima, bićemo svedoci negativnih uticaja			Nema negativnih uticaja.		
Relevantni troškovi	Bez troškova.			Troškovi implementacionih akata			Troškovi izrade nacrtu novog zakona, podzakonskih akata, kampanja podizanja svesti i obuke.		
Procena očekivanog uticaja na budžet	G o d i n a 1	Godina 2	Godina 3	Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 1	Godina 2	Godina 3
		1,850,969.00	1,321,773.95	2,063,718.00	1,850,969.00	1,321,773.95	2,063,718.00	1,850,969.00	1,321,773.95
Zaključak									

Poglavlje 7: Zaključci i sledeći koraci

Ovaj koncept dokument pruža detaljne informacije o problemima sektora mladih na Kosovu korišćenjem participativnog pristupa kreiranja politike usmerenog na čoveka. Iz javnih konsultacija sa relevantnim akterima u omladinskom sektoru, glavni problem sektora je identifikovan kao 'nedostatak osnaživanja i ambijenta koji omogućava mladima na Kosovu za aktivno učešće u svim sferama društva uz obezbeđivanje odgovarajućih kapaciteta i veština i neophodna sredstva za učešće'. Polazeći od ove premise, detaljno istraživanje za mapiranje i identifikaciju najboljih praksi i lekcija naučenih iz međunarodnog okvira za mlade, okvira Evropske unije i domaćeg zakonodavstva i okvira politike za mlade u odgovarajućim zemljama (Albanija, Hrvatska, Island, Letonija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Slovačka i Slovenija) pružila je održiva rešenja za identifikovane uzroke i posledice problema.

Neophodno je naglasiti da će predložena opcija povećati starosnu kohortu mladih na 15-29 godina tako što će otvoriti put većoj kohorti mladih da bude deo omladinske politike i koristi od njih. Ovo će zauzvrat povećati i podržati učešće mladih u različitim međunarodnim i EU programima neophodnim za razvoj njihovih veština. Pored ovoga, predložena opcija se takođe fokusira na stvaranje jasnih mehanizama za učešće mladih u svim sferama društva tako što će prvo definisati učešće mladih i proširiti ga na više oblasti, a drugo, jačanjem mandata i funkcionisanja omladinskih struktura kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Uz bolju definiciju i podršku, predviđa se da će se učešće mladih povećati za značajan procenat kada se usvoji novi zakon o mladima. Štaviše, predložena opcija se fokusirala na predlaganje aktivnosti na podizanju svesti i izgradnji kapaciteta za sve relevantne aktere kako bi se popunile praznine koje bi proizašle iz sprovođenja svih odredbi novog zakona.

Kao zaključak, predložena opcija ima za cilj postizanje dole navedenih ciljeva:

- ❖ Mladi ljudi još više osnaženi na Kosovu;
- ❖ Šire oblasti učešća mladih u donošenju odluka;

Koncept dokument o mladima

- ❖ Jače razumevanje i podrška omladinskim organizacijama;
- ❖ Obučeni i licencirani omladinski radnici;
- ❖ Bolje strukturirane i ojačane omladinske strukture kao što su Nacionalni savet za mlade, Lokalni saveti mladih i Omladinski centri;
- ❖ Povećana svest o važnosti i koristima volonterizma mladih i podrška svih ministarstava za sprovođenje;
- ❖ Veća upotreba i funkcionalnost postojeće Digitalne volonterske platforme;
- ❖ Evaluacija tela koje donosi odluke o omladinskim politikama i početak izrade međusektorskih javnih poziva u cilju podrške implementaciji Strategije za mlade.

Poglavlje 7.1: Odredbe za monitoring i evaluaciju

Nakon usvajanja ovog koncept dokumenta od strane vlade, MKOS će formirati radnu grupu za izradu nacrtu novog zakona o mladima. Izrada i usvajanje nacrtu zakona od strane Vlade biće završeni do sredine 2023. godine, dok podzakonski akti koji proizilaze iz ovog zakona slede od dana usvajanja zakona. Pored toga, nova Strategija za mlade će takođe uzeti odredbe iz istraživanja sprovedenog iz koncept dokumenta u cilju daljeg razvoja omladinskog sektora na Kosovu.

MKOS je odgovoran za praćenje, evaluaciju, odgovornost i procese učenja novog zakona i njegovih podzakonskih akata. Pored MKOS-a, resorna ministarstva odgovorna za međusektorske politike o mladima uključena u Državnu komisiju za mlade su takođe odgovorna za M&E politike. Na kraju, opštine su odgovorne za primenu novog zakona na lokalnom nivou.

Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskih uticaja

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će se ovaj uticaj desiti?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili troškovi uticaja	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Radna mesta ²⁴	Da li će se trenutni broj radnih mesta povećati?	x		Visok	Visok/nizak	
	Da li će sadašnji broj radnih mesta biti smanjen?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će uticati na nivo plaćanja?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će biti uticaja na lakoću pronalaženja posla?	x		Visok	Visok	Visok
Bavljenje biznisom	Da li će uticati na pristup finansijama za poslovanje		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će određeni proizvodi biti uklonjeni sa tržišta?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti stvorena nova poslovanja?		x	Nizak	Nizak	Nizak

²⁴ Kada postoji uticaj na radna mesta, biće i socijalni uticaj

Koncept dokument o mladima

Administrativni tereti	Da li će poslovanja biti primorana da ispunе obaveze davanja novih informacija?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li su obaveze davanja informacija poslovanjima pojednostavljene?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Prevoz	Da li će uticati na način prevoza putnika i/ili robe?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti promena u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili robe		x	Nizak	Nizak	Nizak
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li se od kompanija očekuje da otkazu ili odlože investicije?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se povećati investicije iz dijaspore?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti smanjene investicije iz dijaspore?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se direktne strane investicije povećati?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se cena poslovnih inputa, poput struje, povećati?		x	Nizak	Nizak	Nizak

Koncept dokument o mladima

	Da li će se cena poslovnih inputa, poput struje, smanjiti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je verovatno da će inovacija i istraživanja biti promovisani?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je verovatno da će inovacije i istraživanja biti ometani?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Uticaj na MSP-e	Da li su uglavnom MSP-e kompanije pogođene?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Cene i konkurencija	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih poslovanjima ili potrošačima?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se smanjiti broj roba i usluga dostupnih poslovanjima ili potrošačima?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će cene postojećih roba i usluga porasti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se cene postojećih roba i usluga smanjiti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Opšti ekonomski razvoj	Da li će uticati na budući ekonomski rast?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li može imati neki efekat na stopu inflacije?	x		Nizak	Nizak	Nizak

Aneks 2: Obrazac za procenu društvenih uticaja

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će se ovaj uticaj desiti		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili troškovi uticaja	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Radna mesta ²⁵	Da li će se trenutni broj radnih mesta povećati?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će sadašnji broj radnih mesta biti smanjen?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li su radna mesta u određenom poslovnom sektoru pogođena?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će uticati na nivo plaćanja?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će biti uticaja na lakoću pronalazačenja posla?	x		Visok	Visok	Visok
Regionalni društveni uticaji	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili gradu?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Uslovi rada	Da li su radnička prava pogođena?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li se uvode ili ukidaju standardi za rad u opasnim uslovima?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na način na koji se razvija socijalni dijalog između zaposlenih i poslodavaca?	x		Visok	Visok	Visok

²⁵ Kada postoji uticaj na radna mesta, biće i ekonomski uticaj.

Koncept dokument o mladima

Obrazovanje	Da li će uticati na siromaštvo?	x		Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je pogodan pristup šemama socijalne zaštite?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se promeniti cena osnovnih roba i usluga?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na finansiranje ili organizovanje šema socijalne zaštite?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će uticati na osnovno obrazovanje?	x		Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na srednje obrazovanje?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će imati uticaj na visoko obrazovanje?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će imati uticaj na stručno osposobljavanje?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će imati uticaj na obrazovanje radnika i učenje celog života?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će imati uticaj na organizovanje ili strukturu obrazovnog sistema?	x		Visok	Visok	Visok
Kultura	Da li će imati uticaj na akademsku slobodu i samoupravu?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija utiče na mogućnosti da lica imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?		x	Nizak	Nizak	Nizak

Koncept dokument o mladima

Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li se svaka osoba tretira jednako?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li će javnost biti bolje informisana o određenim pitanjima?	x		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija utiče na način funkcionisanja političkih partija?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati ikakvog uticaja na civilno društvo?	x		Visok	Visok	Visok
Javna bezbednost i zdravlje ²⁶	Da li će uticati na živote ljudi, kao što je očekivani životni vek ili stopa smrtnosti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na kvalitet hrane?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se zdravstveni rizik povećati ili smanjiti usled štetnih supstanci?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti zdravstvenih efekata usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti zdravstvenih efekata usled promena u upotrebi energije?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti zdravstvenih efekata usled promena u odlaganju otpada?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na način života ljudi, kao što je nivo interesovanja za sport,	x		Visok	Visok	Visok

²⁶ Kada postoje uticaji na javno zdravlje i bezbednost, redovno postoje i uticaji na životnu sredinu

Koncept dokument o mladima

	promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?							
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (određene prema faktorima, kao što su starost, pol, invaliditet, društvena grupa ili region)?		x		Nizak		Nizak	Nizak
Kriminal i bezbednost	Da li utiče na šanse da se uhvate kriminalci?		x		Nizak		Nizak	Nizak
	Da li utiče na potencijalnu dobit od kriminala?		x		Nizak		Nizak	Nizak
	Da li utiče na nivoe korupcije?		x		Nizak		Nizak	Nizak
	Da li utiče na kapacitete za sprovođenje zakona?		x		Nizak		Nizak	Nizak
	Ima li ikakvog efekta na prava i bezbednost žrtava zločina?		x		Nizak		Nizak	Nizak

Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će se ovaj uticaj desiti?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili troškovi uticaja	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Klima i održiva životna sredina	Da li će imati uticaj na emisije gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na potrošnju goriva?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se raznovrsnost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti promena cena za ekološki prihvatljive proizvode?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Kvalitet vazduha	Da li će imati uticaj na emisiju zagađivača vazduha?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatkih voda?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na izvore pijaće vode?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Kvalitet zemljišta i	Da li će imati uticaj na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		x	Nizak	Nizak	Nizak

Koncept dokument o mladima

korišćenje zemljišta	Da li će imati uticaj na eroziju zemljišta?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će zemljište biti izgubljeno (gradnjom itd.)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će zemljište biti stečeno (dekontaminacijom, itd.)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti ikakva promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Otpad i reciklaža	Da li će se količina generisanog otpada promeniti?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se promeniti načini na koji se otpad tretira?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će imati uticaj na mogućnosti reciklaže otpada?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih resursa (riblji fond, hidroenergija, solarne energije, itd.)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na korišćenje resursa koji nisu obnovljivi (podzemne vode, minerali, uglj, itd.)?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Stepen rizika za životnu sredinu	Da li će biti bilo kakvog uticaja na verovatnoću opasnosti, kao što su požari, eksplozije ili nesreće?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će uticati na spremnost u slučaju elementarnih nepogoda?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je ugrožena zaštita društva od elementarnih nepogoda?		x	Nizak	Nizak	Nizak

Koncept dokument o mladima

Biodiverzitet, flora i fauna	Da li će imati uticaj na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti pogođena veličina ili veze između prirodnih područja?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će biti bilo kakvog uticaja na broj vrsta u određenom području?		x	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će uticati na tretman životinja?		x	Nizak	Nizak	Nizak
Dobrobit životinja	Da li će zdravije životinja biti pogođeno?		xx	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li će se uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?		x	Nizak	Nizak	Nizak

Aneks 4: Obrazac za procenu uticaja na osnovna prava

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će se ovaj uticaj desiti?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili troškovi uticaja	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe??		X	Nizak	Nizak	Nizak
Sloboda	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?		X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?		X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
Lični podaci	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?		X	Nizak	Nizak	Nizak

Koncept dokument o mladima

	Da li su prava pojedinca na pristup, ispravku i prigovor zagarantovana?		X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?		X	Nizak	Nizak	Nizak
Azil	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		X	Nizak	Nizak	Nizak
Imovinska prava	Da li će se uticati na imovinska prava?		X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		X	Nizak	Nizak	Nizak
Jednak tretman ²⁷	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X		Visok	Visok	Visok
	Da li je verovatno da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. neka diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li opcija utiče na prava osoba sa ograničenim sposobnostima ?	X		Visok	Visok	Visok
Prava dece	Da li opcija utiče na prava dece?		X	Nizak	Nizak	Nizak
Dobro administriranje	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		X	Nizak	Nizak	Nizak

²⁷ Rodna ravnopravnost se razmatra kroz Procenu uticaja na pol

Koncept dokument o mladima

	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na pristup dosijeu, itd.)?	X	Nizak	Nizak	Nizak
	O krivičnom pravu i predviđanim kaznama: da li su pogođena prava okrivljenog?	X	Nizak	Nizak	Nizak
	Da li se utiče na pristup pravdi?	X	Nizak	Nizak	Nizak